

შინაარსი

ჟურნალ „ჯეჯილისა“

I ძუძუ გვაჭამე, დედიკო სურათი	466
II საჩუქარი (ზენს ბავშებს) გ. დ. ჭრელაშვილის	467
III ზამთარი გვიდგება	468
IV თელოს ფინია. ფრანგულით	469
V მამა ომში წაიყვანეს. ლექსი ა. კაპანის	470
VI კურდღლის ოჯახი ამბავი (გაგრძელება შემდეგ) გ. დ. ჭრელაშვილის	471
VII გველი და ქლიბი. (იგავ-არაკი ეზოპიდან) ა. სისარულიძის	479
VIII როგორ კეთდება გოლანდიის ყველი. კუდრაჭასი	480
IX მელიას ოინები. ზღაპარი თარგმანი ვკ. შესხის	482
X მწერლობანი: გამოცანები, შარადა, ჩქარა გამო- სათქმელი, რებუსი და სხვა	500
—————	
XI ობოლი. ლექსი ჯადო გეგეჭკორის	502
XII ვაიმე, ბუზიკა! ცქეტიის	503
XIII ჩენი სამშობლოს კუთხე აქარა. აბ. წულაძის	509
XIV ომი. ბიძია ჟორჯის ნაამბობი. (შემდეგი იქნება.) თარგმანი ვკ. შესხის	514

რედაქცია უძორნილესათ სთხოვს ხელის მომწერ-
ლებს, ვინც სვედრი ფული არა აქვთ შემოტანი-
ლი, დაჩქარონ გამოგზავნა.

ქართული
ბიბლიოთეკა

საუმაწვილო ნახატებიანი ქუჩისალი.

იხარტ...
დაპუ... და გახდი ყანათ...
ბიბლიოთეკა

სექტემბერი და ოქტომბერი 1915

◆ წელიწადი მეოცდაექვსე

თ ბ ი ლ ი ს ი

ელექტრომბეჭდავი „შრომა“, მუხრანის ქ. № 12.

1915

მუპუ გვაჭამე, დედიკო!

სახუქარი.

(ჩვენს ბავშვებს)

აგწან გვირგვინი,
ია-ვარდისა.
რჩეულთ უვაზილთ,
მთის და ბარისა.

შევამკე: ლაღით,
იაგუნდითა.

ძვირფასი თვლებით,
ძარგალიტითა.

უეულა სიკეთით,
ქვეყნიურითა.
ენით ნანატრით,
თვალთ ნანახითა.

დგინათ ვახშარე,
ტკივილები ჩვენი ენისა,
წულათ—კენესა მისი,
კანუწვევითელ სვეწნა შეულისა.

და ამ სახუქარს, ჩვენ ძვირფას ბავშვებს,
ვუძღვნი ეველასა,
ვინც შეისწავლის და შეიეუარებს
სამძობლოს ჩვენსა—ჩვენსა ენასა.

გ. დ. ჭრელაშვილი.

468

ზამთარი გვიღვება.

ოფელში პრიელ თოვს, გოგობიჭები
სკოლაში მიცუნცულებენ. კლასის ოთა-
ხში ცეცხლს გუზგუზი გააქვს. გიგლა
შემოდის და სიცივით ხელებს იფშენებს,
მერე ცეცხლთან ჩაკუნტდება.

მასწავლებელი შემოდის, კლასს თვალს გადააუ-
ლებს და გიგლას რომ დაინახავს ჭკითხავს:

- გიგლა, ადგილი არა გაქვს?
- როგორ არა, მასწავლებელო, საუკეთესო
ადგილი მაქვს, ცეცხლთან!

თედოს ფინია

მებაღე თედომ შენიშნა, რომ მის შენასულ სტაფილოს სარდაფში თან და თან აკლდებ. ერთხელ თედომ მიიძალა ჯოხით სეღში კარებს უკან, რომ ქურდს უთვალთვალოს, მერე იცით რა დაინახა? მისი ფინია მიეპარებოდა ჩუმ-ჩუმად, ნელა ნელა, კედელ კედელ სტაფილოს.

ფინიამ ერთ სტაფილოს ჰირი დაავლო და მოჭაკურცხლა საჯინბოხსაკენ. თედო გაჭყვავა, მაცრამ მიკარ შევიდა, სოლო დოლაბიდან იწყო ზვერა. მან საგულისსმო და საუურადღებო ამბავი ნახა: ფინია იქ მიუახლოვდა ერთ თავის მეგობარ მოსუცებულ ავათ-შეოფ ცხენს და სტაფილო ჩაუდო ბაგაში. მერე გასწია მეორე სტაფილოს მოსატანათ, მერე მესამესი, მერე მეოთხესი და ასე უსიდა ბევრი სტაფილო.

ყოველ სტაფილოს მიტანასე, ფინია სისარულით კუდს აქიცინებდა, თითქოს თავის მეგობარს ეუბნებოდა: მიირთვი, ბატონო!

თედო მიეაღწერსა ქურდს და მას აქეთ კერძი ერთი ორათ გაუსადა.

(ფრანგულით)

მამა ომში წაიყვანეს!

მამა ომში წაიყვანეს!..
ველარ ვფარცხამთ ანუ
ულსა*),
დედა საქმეს ველარ ასწრებს.
შინაურს და გარეულსა.

კარის ჯვენასს ჩვენთან
ერთათ.
ცრემლები სდის შეუძრობ-
ლათ..

გაპარტახდა არე, მარე...
ასე დაურჩით ვეულა ობლათ.

შენ მოგვსედე, ზეციერო!
შეგვინანე ვეულა გულში,
მამა ისევ დაგვიბრუნე
ჩვენს სახლსა და ჩვენს მამულში.

ა. კაბ. ნი..

*) ანეულს მაისში მოხნულ მიწას ეძახიან.

კურდღლის ოჯახი.

აისი მიწურული იყო. მსე ერთ შუბის ტარსედა იდგა. სოფელ მოგის ახლო, ჩვენებიანთ ვენახის გაღმა, ტუის პირში იჯდა ორი კურდღელი, ერთი მათგანი, დედაკურდღელი, ძრიელ მოწვენილი იყო და ჩქარა-ჩქარა აცმა ცუნებდა ტუჩებს, მეორე, ძამაკურდღელი, ჩაჭურებდა მეგობარს თვალებში და ჩაეკითხებოდა: „რათა ხარ მოწვენილი, მეგობაროვო?“

— მცია! მცია! წამოიძახა დედაკურდღელმა და ამ სიტყვებით გამოეშურა გამოღმა ვენახისაკენ. მეგობარიც აედევნა თან. კურდღლები შევიდნენ ვენახის კუკრდზე ღობის ძირას ერთ ძაველის ბარდში და მოიკალანთეს ღამის გასათევათ.

გათენდა. დილა მშვენიერი იყო. ახლათ ამოსულმა მსემ გაჭუნტა ცის ძირის-ძირობამდის თავისი სსივეები, რომლებმაც დაიწვეს დილის ნამებზე ათას ფრათ ცქრიალი და ციმციმი; შეისედეც ეველა ჭუჭრუტანაში და სანათურში. ერთ სსივს რაღაც ახალი ამბავი კაეგო და იდუმალის თვალთ იეურებოდა ამ ბარდში, სადაც გუშინ საღამოზე ჩვენი ნაცნობი კურდღლები შებარგდნენ. ჭხედავს სსივი ბარდში: ორ დიდ კურდღელს, იმათ შუა—წვეილ ახლათ ნამობ ჰა-

ტარს ნიკორს ბაცაცას. სსიუმა ვეღარ მოითმინა, ვინაა
 ექანა კურდღლებისაკენ, ჩაიკრა ორივე ბაჭია გულში
 და საღამომდის აღარ მოშორებიათ. ბაჭიებს ძრეულ
 ესიამოვნათ სსივის ალერსი ; დედის სსენით გამო-
 ბრუქულებს და სსივის სითბოთ გაუუჩებულებს ძილი
 ერეოდათ და სთვლემავდენ. დაღამდა. მსემ ისევ წა-
 მოჭკრიფა მიწის ჰირიდან თავისი გაფანტული სსი-
 ვები და დიდის დიდებით მიეფარა ცსრა-მთას იქით
 უშველებელ მთის მწვერვალს.

მეორე დღეს, მზის სსიუმა ისევ ინახულა თავი-
 სი ჰატარს მეგობრები, ისინი სსივის დანახვაზე წა-
 მოიშალონ და წამოცქვატეს ჰაწაწა ეურები. ბაცაცე-
 ბი ესლა უფრო ღონივრათ გრძნობდენ თავს; დასტო-
 დენ წინ და უკან, ეალერსებოდენ თავის მშობლებს,
 რომლებიც სიამოვნებთ შეჭეურებდენ თავის მომსტუნავე
 შვილებს და ერთ წამსაც არ ამორებდენ თვალს-
 ხანდახან მშობლებიც გუნებაზე მოდიოდენ შვილ-
 ბის თამაშობით და, რომ უფრო გაამხიარულონ შვი-
 ლები, ისინიც შესტებ-მემოსტებოდენ სოლმე იმათ
 გაწმემო. ამ სიმხიარულეში გაატარეს კურდღლებმა
 მეორე დღეც.

მესამე დღეა. ეს დღე უკანასკნელი დღეა ბაცა-
 ცებისათვის, რომ ისარგებლონ დედის გემრიელი
 რძით. შეძღვეს სამის დღის, ბაჭიას აღარ აქვს ნება
 მოსთხოვოს თავის დედას რძე. ეს კანონია კურდღე-
 ლთა გვარში, სამაგიეროთ დედ-მამას დიდი უნარი
 სჭირდებათ, რომ გაართონ შვილები, უმოვნონ იმი-
 სთანა საჭრდო, რომ შეერგოთ შეძღვეს მუძუდან ასა

სლექტისა. ამკვარნი საზრდოს სამოუნელათ კურდღლეუ-
ბი სძირათ ბინავდებიან ვენასების ახლო-მხლო და
უფრო სძირათ ვენასებში, სადაც სწორეთ ამ დროი-
სთვის ზედ გამოჭრილი სარჩო, ლობიო სთესია სო-
ლმე და აკი ჩვენი ნაცნობი კურდღლებიც იქ დაბი-
ნავდენ. შესამე დღეს კურდღლები დიდიდანვე შეუ-
დგნენ შვილების გართობას, დედამ არ დაიშურა იმათ-
თვის უკანასკნელი წვეთი თავის რძისა, მოაწეინა
აღერსით და მიამინა.

მეოთხე დღეა. ცისკარი ახალი ამოსული იყო.
მამლებს ერთი ჰირი ნაუიული ჭქონდათ, გაეღვიძები-
ნათ ვეელა შორს-გსათ წამსვლელი, მეორეთა ჭეიოდ-
ენ, აღვიძებდენ სოფლელებს: ადექით, ადექით გა-
თენდაო. შემდეგ მამლებმა გადასძახეს მოსწავლეებსაც,
რომლებსაც დიდი ხანია რაც ეღვიძათ და საბნებში
გახეულები ტრიალებდენ, ერთი გვერდიდან მეორე-
ზე, რა არი დაუკვიანდეთ და სკოლაში აღარ წა-
ვიდენ. ადექით, ეი-თქვენ ქალბატონებო და ვაჟ-ბა-
ტონებო, ტუილათ ნუ ტრიალებთ საბნებში, თქვენ
დღეს სკოლაში წასვლა ისე არ აცდებათ, როგორც
ზიარო სეტევაო, ადექით, გირჩევნით კიდევ ჩაუაროთ
დილაობაზე გაკვეთილებს, თორემ სო იცით თქვენს
მასწავლებლებს რეერთი ჩურჩხელები აქვთ დამსადეუ-
ლი. ამ სმაურობაზე და არია-ქოთზე დაიძრნენ სო-
ფლებიდან ტუისკენ ძელები და ტურებიც, და რომლებიც
გუშინ საღამოზე ეწვიენ სოფლელებს, ქათამ-ბატ-
ისვინდაურების დასათვალიერებლათ. გაიღვიძა ჩვენმა
კურდღლის ოჯახობამაც. ჰირველათ ბინიდან გამო-

სტა ვენახისაკენ მამა კურდღელი, რომ დიუთუბაღი...
 რებანა, ხომ საფრთხე, ან განსაცდელი არა მოელის
 რა იმის ოჯახს. მიხედ-მოიხედა, არაფერი ამბავია.
 შეატუბინა ჯალაბობას. ძაღუ დედა-კურდღელიც გა-
 მოძვრა ბარდიდან, ნელის ნაბიჯით თავისი ქულუა-
 თით. კურდღლებმა გაიარეს რამდენიმე ვახის ძირი
 და შექუჩდენ ერთ ლობიოს კვალში. რამდე-
 ნიმე დღის მშვირმა მსხვილმა კურდღლებმა,
 მადინათ დაუწევს ლობიოს შექცევა. ბაცაცე-
 ებმაც აიღეს სუნი საცმუცნავისა; ჯერ თამაშობით
 დაუწევს ლობიოს ფოთლებს კოკნა, არ იყო რა ცო-
 ტა ეჭაშნიკათ და მადაც გაესნათ. უცბათ მამა კურ-
 დღელმა დაჭკრა თათი მიწას და შეტრილდამეძო-
 ტრილდა ერთ ალაგას. კურდღელმა რაღაც საშიში
 გაიგო, გააფრთხილა ოჯახი. ბაჭიები დაინაბენ, მა-
 გრამ ცნობის მოყვარეობა არ ასვენებდათ და უნდო-
 დათ გაეგოთ, რაში იყო საქმე. წამოჭევეს თავები,
 მიხედ-მოიხედეს, დაინახეს რომ ერთ ძელას გა-
 სთენებია საქათმეში და სერსერ მუნძულით მიეჩა-
 რება ტუისკენ.—დედი, ის რა არი, აგერ სერსერ რომ
 მოძუნძულობს და ვგონებ რაღაცას უნდა მიათრეგდე-
 სო, ჭკითხეს ბაჭიებმა დედას. დედამ ისარგებლა ამ
 კითხვებით და დაიწყო:—ეგა, შვილო, მიუგო შვილებს
 დედამ,—ძელაია. საშინელი მატეუარა და ოინბახი.
 ძრიელ უეგარს მაგას კურდღლის სორცით კბილის
 გასისხლიანება; ფხიხელს ვერას გვიშვრება, რადგან
 სირბილი კარგი არ იცის და ვერ დაგვიჭერს, მაგ-
 რამ ლამკაკი სულ დაბარბაცებს ქოცოგზირივით და.

თუ მოგვადგა ნამძინარევეს, ვაი ჩვენი ბრალი. საძირ-
ნლათ უუვარს მაგას ქათმებიც და ერთი ლექსიც გა-
მოუთქვამს იმათთვის:

ქათმისა მიუვარს ენაო,
მაღლიდან გადმოფრენაო.
მხარ-ბარკალ-კურტუმ-კისერი,
ცოტა რამ საწიწკნარაო, და თუ
საბძელსაც დაუმატებთ,
ჩემთვის ისიცა კმარაო.

გლეს-კაცს კიდევ სო აღარა აქვს მისგან მოსვენება, ქვას-ქვეშ რო ამოდოს გლესმა თავისი საგძალი, ეკ წუეული, იზოვნის და შეუჭამს. ერთი მაგის ოინბაზობა მეცა ვნახე ჩემი თვალით და ისე მასსოვს, ასე მგონია გუშინ იყო მეთქი და რო მომაგონდება სულ სიცილი ამივარდება სოლმე: დილა იყო, ვიჯექე უანის ზირში; წუალი მომწუურდა და ბალახის ნამით ვიკრილებდი გულს. ენაში მოვიდა გლესი, ზურგზე საგძალ აკიდებულა, მოინადა საგძალი, მიახარება იქვე ჯავის ძირზედ და თითონ, განარსული ნამგლით, გასწია უანისკენ, გადიწურა ზირჯვარი, ახსენა ღმერთი და დაიწყო მუშაობა. გლესი გაძრიალდა მუშაობაში. დაიწყო ღიღინი. სად იყო სად არა და, გამოჩნდა უნახთან ძელა, დედამიწიდან ამოვარდა, თუ ციდან ჩამოვარდა ვერა გავიგე რა! ცოტა ხანს დაინაბა, შემრე გადაგორდ-გადმოგორდა, კიდევ გადაგორდ-გადმოგორდა. მე ვიცოდი, რომ ძელია უსაქმოთ არ იყო გარჯილი და არც უსაქმოთ გორავდა, მაგრამ, იმას კი რა მომაფიქრებინებდა, რომ

გლეხის ბარგთან ჰქონდა საქმე. იგონა, იგონა
 რა მეღამ და გლეხის ბარგს კი ამოუსკუპდა გვერ-
 დზე. ვადმოაბარგა მეღამი ბარგი. ასე გვეგონებოდა
 რამე შეუნახავს და ეძებსო. ბოლოს მიაღვა მანონის
 ქილას. აქ ცოტა ხანს შედგა მეღამი, შედგა უკანა ფე-
 ხებზე და გაიხედ-გამოიხედა, სო არაფინა მსედავსო
 და ან გლეხმა სომ არ დამინახაო. დარწმუნდა მეღამი,
 რომ გარშემო არაფინ არი და გლეხი კიდევ გართუ-
 ლი დაჭლიღინებდა ეხანაში, მოუბრუნდა მანონის
 ქილას. ქილა ცოტა ჰირ-ვიწრო იყო და არ
 იცოდა მეღამი საიდან და როგორ მისდგომოდა მა-
 ნონს, ბოლოს არც აცნობა და არც აცხელა, ჩაჭყო
 ძალათ ქილაში თავი, გამოლოკა სრულიად მანონი
 და გაემხადა ისევ განსაძარბათ, მაგრამ ტყუილათ. ამო-
 სწია ქილიდან თავი, მაგრამ ქილა თან აჭევა. ისკუ-
 პა მეღამი, იფიქრა გადავსტები და ქილას მოვუმორდე-
 ბიო, მაგრამ ქილა ისევ თან გადაჭევა ამ სკუპ-სკუ-
 პით გამოიღრა ჩემსკენ. მე საშინლათ გამეცინა. ჩემ
 სიცილზე გლეხმა გამოიხედა ბარგისკენ, მოაგონდა
 მანონი. იფიქრა: მეღამი კიდევ ოინი არ მიუოსო, იმ-
 დღესაც ერთი ქილა რმე დამისლანა, თივის თიბაშიო,
 ამ ფიქრით გლეხმა გამოსწია ბინისკენ, ნამკლით
 ხელში. დაინახა ბინა აქოთებულა. ნახა, სადღაა მა-
 ნონი, რა შეგინახავს რას ეძებს. მიიხედ-გამოიხედა,
 დაინახა მეღამს ნაგორი და ნაფორთხი. გამოჭევა
 კვალს და მოადგა მეღამს. ჰხედავს გლეხი მეღამს:
 თავზე შემოცმული აქვს იმისი მანონის ქილა და ხან
 ერთ ჯაგს მიაწედება და ხან მეორეს. გამოუდგა მო-

საკლავათ, წამოუსვა ნაძგალი, ნაძგალი ძელას მხედ-
 ერ ქილას მოჭხვდა და შემოემტვრია ძელას თავზე.
 ერთი კი მოჭხვდა ძელამ გლესს, თითქო მადლობა
 გადაუხადაო და მოუსვა ტეეში. მაგ ტიალს იღბალი
 აქვ ვეფლანაფერში, დანიწუო გლესმა სიცლით და თავის
 ქნევით თავისთვის ლანჯარაკი, მანონი შემიჭამა, დამანა-
 რჩუნა უსველალუკოთ, გამოუდექ უნდა მოძეკლა და
 სიკვდილის მაგიერ, მევე სიკვდილს გადავარჩინე. ბაცა-
 ცემბა ბევრი იცინეს ძელას ოინბასობაზე. კურდღე-
 ღმა მსეს შეჭხვდა. ჯერ კიდევ ადრე იყო. კიდევ უნ-
 და გაერთო შვილები, რომ რძე არ მოეთსოვათ.—ის
 კიდევ, შვილებო, განაგრძო კურდღელმა, თქვენ რო
 გეგონათ ძელია რაღაცას ძიათრევდაო, ძელას კუდიან.
 რაც ძელან იმის კუდიც ის არი. როცა რამე ტეუი-
 ლი შეაჩნდება ძელას და უნდათ დაჭკიდონ, ის მანონ-
 ნათვე თავის კუდს მოიყვანს სოლმე მოწმათ თავის
 თავის განსძარტლებლათ. თუ კიდევ ვეღარც კუდი
 ჭყველის, მანონ გაუძვრებათ სოლმე ხელიდან გლე-
 სებს და ჭერი. დაუდევენებიან სოლმე გლესები მწევარ
 ძემებრებით, მაგრამ აქაც ძელა კუდს დასაქმებს სო-
 ღამე. დეწივნენ ძელას მწევრები, ჭა და ჭა! უნდა
 ასწიონ ჭაერში, მანონ ძელა გაიშვარს ერთ-ერთ მხა-
 რეს კუდს, მწევრებს ძელის კუდი ძელათ მოეჩვენე-
 ბათ სოლმე სინქარში და გარბიან იქით,
 საითაც ძელამ კუდი გაიშვირა. მოტეუებულ მწევრე-
 ბი, ბრუნდებიან ძელიასკენ. ასღა ძელა მეორე მხა-
 რეს კადუგდებს მწევრებს კუდს და გაიტეუილებს. ასე
 და ამგვარათ, იქმდისინ აწვალებს ძელა მწევრებს,

სანამ შეჭვობს სოროში თავს და მეძრე უფარეთ მწე-
 ვრებს კაკალი. კურდღელმა გაათავა და მიისედა
 შვილებისაკენ, შვილებს კიდევ ჩასმინებოდათ. მსუც
 ჩავიდა.

გათენდა მესუთე დღე.

ჯერ კურდღლები ისევ ლობიოში იხსდენ და
 არსეინათ შექცეოდენ დილის საუზმეს, რომ ვენასის
 თავიდან სმა მოისმა: ჭრიკვ! ჭრიკვ! თრ! თრ. ეს
 ჭრიკვინი და თრიალი კაჭკაჭისა იყო. იმას რაღაც
 სუნნი აელო და ჭრიკვინით მოჭქროდა გამალებული.
 მოფრინდა კაჭკაჭი, შემოჯდა იქვე კურდღლების ასლო
 სარსე და გაუბცვიცებულმა დაიწყო თვალების ცეცება.
 დედა კურდღელი ძაძინათვე მიჭსვდა, რომ იმათ კაჭ-
 კაჭი უაძმოთ არ ესტუმრათ. ძაძინათვე ანიშნა შვი-
 ლებს დამალულიყვენ ლობიოს ძირებში. და თითონ
 კაჭკაჭის თვალების ასასუევათ დაიწყო ლობიოებში
 თაძაძათ სტუნვა, ვითომ და ძარტო აქ მსხვილი კუ-
 რდღლები ვართო. კაჭკაჭი ზის სარსე და ატრიბლე-
 ბს ბოლოს, იცქირება ლობიოებისაკენ, თითქო ეუბ-
 ნებოდა კურდღლებს: დაგინასეთ ვაჟბატონებო, და-
 გინასეთ, ვიცე, რომ მანდ ლობიოს ძირებში ჰატა-
 რა ბაჭიები მიჭმალეთო, მაგრამ იმანაც უაზრობის
 გულისთვის. გასწია ჭრიკვინით ტეისაკენ და საქმე
 შეძვეკისთვის გადასდო, სულ ერთია ეგენი ჩემი
 წერანი არიანო. ბაჭიებმა კარგათ დაინასეს თვალებ
 გაცეცებული კაჭკაჭი და შეშინებულებმა ჭკითხეს დედას:
 ეგ რაღაა, დედილოვო. ეგა, შვილებო, კაჭკაჭია საძი-
 ნელი მტერი კურდღლის ბაჭიებისა. რა წაძს უდრო-
 ვო დროს უდგდ-ძამო ბაჭიასა ჭნასავს კაჭკაჭი, შეუ-
 ჭმელს არ გაუშვებს იმათ.

გ. დ. ჭრელაშვილი.

(ზეილევი იქნება).

გველი და ქლივი.

(იგაგ-არაკი ეზოშიდან)

გველი შეძვრა სამჭედლოში, ერთ კუთხეში
ქლივი ნახა,
და იმ წამსვე მისი გაღრღნა და მოშხამვა
განიზრახა,
სტაცა ზირი, უწეო კბენა, რაც შესწევდა ღონე,
ძალა,
დაეკანრა ზირი, ენა, თლათ სისხლისგან დაიცალა.
ქლივმა უთხრა: „ჰი, ბოროტო, ვსედავ გინდა ჩემი
წეენა,
ველარ სედავ. ვერას მაკლებს შენი მხამი, შენი ენა,
და, ზირ იქით, ჩემსე მტრობამ ვნება თვით შენ მო-
გაუენა;
ხომ დარწმუნდი, შენსე მეტიც შესძლებია სხვასაც
კბენა?!
მეტი რა ვსთქვა, ვერიდები სხვების წეენას, უქმ
ლანარაკს,
ამიტომაც გადავსწუვიტე ბოლო მოვსჭრა იგაგ-არაკს.

ი. სიხარულიძე.

როგორ კეთდება გოლანდიის ყველი.

ველას გეცოდინებათ ან გენახვებათ, ბავშებო, როგორ კეთდება ჩვენში ძროხის რძის ან თხის რძის ყველი, მაგრამ გოლანდიის ყველის გაკეთება კი არა მგონი ვეულა თქვენგანს ენახოს. გოლანდიის ყველს ფორც და გემოც სულსსუა აქვს, ვიდრე ჩვენ ყველსა. ჩვენი ყველი თეთრია და ძლასუე, გოლანდიის ყველი კი უვითელი და მოტკბილო.

გოლანდიის ყველი 1—2 ფუთი რძისაგანაც შეიძლება გაკეთდეს. ერთი ფუთი რძიდან 4—5 გირვანქა ყველი გამოდის. რუსეთში გოლანდიის ყველი კოსტრომის მაზრაში კეთდება, სადაც გლეხთა ამხანაგობას ჰატარ-ჰატარა ყველის ქარსანა აქვთ. როდესაც რძე ქარსანაში მიაქვთ საცერში სწურავენ და მერე დიდ მუხის 25 ვედრიან ბოჩკებში ასხამენ. ამ ბოჩკებიდან რძეს ნაწილ ნაწილათ იღებენ 40°-მდე აცხელებენ და ისევ შიგ ასხამენ, სანამ ძთელი რძე 25°-ს მიაღწევს. მერე ამ რძეს დედას უშვრებიან, ბოჩკას თავს დასურამენ და 20 წუთს ასე სტოვებენ დასამქაველათ. შედეგებულ ყველს სწილენძის მესერით აქუცმაცებენ, სჭრიან ასე 25 წუთი. მერე დააცდიან და როდესაც ყველის სისქე დაილეკავს შრატს გადაასხამენ, გადასწურამენ. დალეკილ სისქეს ერთ დიდ გუნდათ აგროვებენ, მერე ნაჭრებათ სჭრიან და ჰრესით არგვალევენ. ამ ყველს ათი დღის განმავლო-

ბაში აძარილებენ. და შერე გამოსაყენებლათ 2—3 თვეს სარდაფეუბი აწუობენ, სადაც 15° სითბოა. სარდაფეუბი დების დროს, ერთი თვის შემდეგ, ეველს ერთი ორჯელ რეცხავენ. 2—3 თვის შემდეგ ეველი მზათ არის. ეველეურებს სარის ბუმტებში ასვენენ, ჭლებავენ და გასაჟიდათ ჭკ'საწინან.

ჩვენშიაც, ბორჩალოს მაზრაში, არის ეუჩენბასის ქარხანა, სადაც აკეთებენ ამგვარ ეველს და ჩამოაქვთ თბილისში გასაჟიდათ.

კულრაჭა

ველიას ოინეზი

ზღაპარი.

ადეტის კორპუსის მოწაფეს ჰა-
ტარბ ვასოს დედ-მამა დიდი ხა-
ნია დაესოცა და მარტო ჰაჰას
და ბებიას ანაბარა დარჩა. სამ-
თარძი ვასო. სასწავლებელში
იყო და საფხულში კი სოფელში.. სოფელში
დიდი შუშაბანდიანი სახლი ჰქონდათ. სახ-
ლის უკან კი ბაღი და ბოსტანი.

ჰაჰა ნამსახური კაცი იყო, ღენერლის ხარისხით,
ძალიან კეთილი და ზღერსიანი. მთელი დღეები რაც კი
სახლში დამტვრეული ავეჯი იყო სულ აკოწიწებდა და
აკეთებდა, ან ხეხილს ჭია-ღუებს და მატლებს აცლი-
და და ასუფთავებდა. ბებია მომცრო ტანისა იყო და
ქმარივით სქელი. მთელი დღეები შუშაბანდში მურა-
ბებს ხარშავდა, სოკოს არჩევდა, ხენდროს (ქოლოს)
ასმობდა და უვიროდა: „ლუკერია, ქილა! ლუკერია
ძმარი, ჰილჰილი, დაუნის ფოთოლი!

მოსუცი ლუკერია სამხარეულოში ცხოვრობდა,
ნახუქებს, საჭაპურებს, მაქრის ჰურებს აცსობდა და
მწვანე თუთიუშის გალიას ასუფთავებდა. როცა ბა-
ტონები ქალაქში მიემგზავრებოდნენ გასაღებებს მარ-
ტო იძას ჩააბარებდნენ სოლმე. ლუკერიას ორი კბი-

ლილა შერჩენოდა: ერთი ზემოთი და ერთი ქვემოთი. უერთ ძალიან აკლდა. თვალით სომ სრულიად აღარ უჭრიდა. სძირად ქალბატონის კაბას ემუსაფებოდა, ეგონა რომ ქალბატონი იმის წინა დგას.

— სასლს რომ ცეცხლი წაუკიდონ ვერ გაიგებს, ვერ დაინახავს ქურდები რომ ფანჯრიდან შემოიპარონ. იმასოდა ბებია ეოველთვის ქალაქში წასვლის დროს.

— არა უშავს რა! ამჟღავნებდა მას ქმარი, მაკ მოხუცმა სომ მე გამომხარდა.

ვასო კადეტი ძალიან ცელქი იყო, ანკესის და თოფის გარდა, სასაფსულოთ თან განმეორებითი გამოცდასაც გამოიყოლებდა სოლმე, მაგრამ წიგნს ხელში ვინ ადებინებდა, მთელი დღე ის სეებზე ადიოდა. საჯინბო და საქათმე ფეხქვეშ ჭქონდა ამოდებული. ძალიან უყვარდა გოგლი-მოგლი, ამისათვის ქათმებს კვერცხებს ჭპარავდა და გოგლი-მოგლის სთქვეფდა. აი ამ გოგლი-მოგლის წებლობით ერთსეუ სასლში დიდი ამბავი მოხდა.

საქმე იმაში იყო, რომ იმ საქათმეში, სადაც ვასო იზარებოდა, მელიაც შეეჩვია, მსოლოთ კვერცხების მოსაპარათ კი არა წიწილების საჭმელათ. მელია, როგორც გველი ისე ჩუმათ შეცურდებოდა სოლმე საქათმეში, ერთ ორ წიწილას წაავლებდა ეულში და დასწრხოდა.

მაძალი ვეირის „ეო-ეო, ეო-ეო“. დედალი — „საით, საით!“ ეს სიტყვები მათ ენაზე ღანძლვას ნიშნავს, მაგრამ მელიას რა ენაღვლებდა, ის რასაც

მოერევა სწამს და კარგა გამოძლება. რასაც არ იქვე დაჭურის.

ერთ საღამოს მეღია საქათმეში ვასოს შესვდა. მეღია წილობში დაიშალა და სულ-განახული ცალი თვალით ათვალიერებდა და იცქირებოდა.

თქაჲ... თქაჲ... სთქვეფს ვასო გოგლი-მოგლს და კოვსს ატრიალებს, ეტყობა რომ ძალიან გემრიელ რამეს აკეთებს.

— ნეტა გემო მახვენა! ჭფიქრობს მეღია და ნერწყვი ზირზე ადგება.

ამ დროს ვასო ჰეჰელას გამოუდგა. მეღია გამოძერა საფარიდან და გოგლი-მოგლი ალოკა.

— ჭო, ძალიან გემრიელი ყოფილა, ამის ჭამა შეც არ მასვენს!

ერთხელ კიდევ ნახა, რომ ვასო რბილ ლოკინში წევს და თეთრი საბანი ხურავს, ესეც ძალიან მოეწონა.

— ეჭე! სთქვა მან, რა კარგი იქნება შეც რომ ასე რბილათ შეძინოს.

II.

დაბურულ ტყეში ცხოვრობს მხვი, ის ცოტათი მეღიასე უფრო დიდია, უმნო და მოუსემავი, თავსე და ზირზე თეთრი ზოლები აქვს. მხვი ჭკვიანი არ არის, მაგრამ მშრომელია და სუფთათ ცხოვრება უყვარს. ის თავის სოროს მზიან ადგილზე თხრის, შიგნით მოლითა და ფოთლებით მოჭყენს, შემოთ ჰატარა სანათურს გაუკეთებს, რომ სუფთა

ჭაერი დატრიალდეს სოლმე, სიმურალე არ უეკარს და მეტადრე მელიას სუნი ძალიან ეჯავრება.

მელიამ ეს ეველაფერი კარგათ იცის და რადგან მანვი ესლა იმისთვის ძალიან გამოსადეგი იყო, მოუცადა, და როდესაც მანვი ბნელ დამეში სარჩოს საძებნელათ წავიდა, მელია იმის სუფთა სოროში შეძვრა და კუდი გაშალა.

თენდებოდა, როდესაც მანვი ფესვებით და სსვა და სსვა საგზლით დატვირთული სოროში დაბრუნდა. დაღბიულს, გაოფლიანებულს დასვენება უნდოდა, და ის კი არა მელიას გრძელ ცხვირს დაეტაკა, ძალიან გაჯავრდა: „წადი, დაიკარგე, აქედან, წადი ახლავე“.

— მე კი წავალ, მაგრამ ჩემი სუნი ძაინც აქ დარჩება, სთქვა მელიამ, — სვალ ჩემ შვილებსაც მოვასხამ, ჩემ ძმისწულებსაც, ჩვენ შემდეგ სომ ვერ ამოიხსნთქამ და სიმურალით დაიხრჩობი.

საწვალმა მანვმა ტირილი მორთო და ცრემლებს თათებით იწმენდდა, რადგან კუდი მოკლე აქვს.

— მოიწმინდე, შე საწვალო, ეგ ცრემლები, დასცინის მელია — მე შენ უფრო სუფთა და უკეთესი სორო გიმოვნე: თეთრ ბალიშებსე და თეთრ საბნის ქვეშ, რბილ ლოკინში დაგაწვენ, სულ შაქარს, ვაშლს და ქიშმიშსა სწამ. იცი ქიშიში რა არის? ეს გამსმარი, უკურკო ტკბილი ეურძენია.

მანვმა თათების ლოკვა დაიწყო — იმას ეურძენი ძალიან უეჯარდა, მაგრამ მოაგონდა, რომ მელია დიდი ეშმაკი და ცრუა და შემიხებულმა უთხრა:

— სამაგიეროთ მე რაღას მომთხოვ?

— კუდი უნდა დამბარცხნო, პირველათ, შედიდურბათ მელიამ, — კიდევ ორ ფესზე სიარული უნდა ისწავლო, იმიტომ რომ შენ ახალ სოროში მანვი კი აღარ იქნები, ვასო კადეტი დაგერქმევა. თუ ვეელაფური დაწვრილებით გინდა შეიტყო, გამოძევი.

მელია ტვისაკენ გაიქცა, უკან არ მოუხედნია. ის დარწმუნებული იყო, რომ მანვი აუროლებულ სოროში აღარ დარჩებოდა. მართლაც, მანვა დასუნათავის სორო და გაჯავრებული მელიას უკან გაჭევა.

მიდიოდნენ ეს მხეცები ამ დაბურულ ტყეში, მირბოდნენ რაც ძალი და ღონე ჭქონდათ, ერთობ მოითხუზნენ და განთიადისას დათვის შესუდნენ.

გაწოლილა დათვი მწვანე მინდორზე, ფესები ძალლა აუშუვრია, თყება და განცხრომაძია.

— ეი, შენ დათო! შორიღამ უევირის მელა, — გინდა ღენერალი გახდე?

— შე განა ღენერალზე ნაკლები ვარ? იდიძება დათვი.

— სულელო, სულელო, აბა, რას მიჭქარავ? იკინის მელია — ჭუჭუიანი, გაბურძგნული, ეელსახვევი შენ არა გაქვს, დახეტიალებ, რაც მოგხვდება სჭამ — კარგი ღენერალი კი ეოფილხარ!

დათვი — მანწანწალა, ასე უძახდნენ ეელები ტყეში მას, ჯერ კიდევ ბელი იყო — ტანადი და ღონიერი, მაგრამ ისეთი ზარმაცდი, ხარბი და გაუძამდარი, რომ მისი დედ-მამა არ სწუხდნენ, რომ იმან თავისი დამამა მიატოვა, გამოიქცა და საცა არა მგონია დაწანწალდება.

— მაწანწალავ, — უთხრა მელიამ, — ძალე ზამთარი მოვა, — ზამთარში თბილი ბინა ძალღან სასიამოვნოა. შენ თითონ გაიკეთებ სოროს თუ ისევ შენ დედ-მამასთან დაბრუნდები?

მელიამ ძალიან კარგათ იცოდა, რომ დედ-მამა დათუნას კარში გამოაგდებს, თითონ კი სოროს გაიკეთება დაეზარება, გვიანაც არის. საცაა დედამიწა გაიყინება.

საწუალი დათვი დაღონდა, ჩხირი აიღო, ფრჩხილების წმენდა დაიწყო და თან ცრემლებს უღაზამდა.

მელამ ცოტა მოიცადა, მიუხსლოვდა, გვერდით მიუჯდა და თავზე თათები გადაუსვა.

— ნუ სწუნარ, თქვა ალერსით, მე მუხლები დამაწუდა შენ სოროს ძებნაში და საზამთროთ კარგი, თბილი სორო გიძოვნე! ეოველ დღე რაც გინდა იმას მიირთმეე, ბუმბულებში და თეთრ საბანს ქვეშ მოისვენებ. ტკბილ უურძენს, რომელიც ადამიანებმა ზამთრისთვის შეინახეს და ქიშპიშს ეძახიან, მიირთმეე. ცაცხვის ვეზვილის თაფლს შეექცევი. დათვს გაეხარდა და სთქვა:

— რატომაც არ მინდა.

— ძალიან კარგი, აი ბარბაქაა, ჩემო დათუნავ! შეაქო მელამ. ამ ერთი კვირის შემდეგ, ღენურალი, მისი მეუღლე და ვასო კადეტი ქალაქში მიემგზავრებიან, იქ მსოფლოთ ბებერი ბრმა, გადაურუებული დედაცაცი და მწვანე თუთიუში დარჩებიან.

— თუთიუში ვინ არის? — ჰკითხა შეშინებულ-

მა დათვა, — ის დედაჩემივით ცხვირ-პირში სომ არა მცემს?

— რას ამბობ! გაიცინა ძელიამ, — თუთიუში, სულ გალიაშია დამწუვდებული, ფრინკულია, თუძვა კი ადამიანივით ილანძლება სოლმე. ბებერი დედაკაცი ღენერლის ტანისამოსში დაგინახამს თუ არა ნამდვილი ღენერალი ეკონები.

— ღუ... ღუ! სიამოვნებით ბუტბუტებდა დათვი, — ტანისამოსს საღ ვიძოვნო.

— მაგასუ მე თითონ ვისრუნებ, — სთქვა ძელიამ, — შენ მარტო ეს მითხარი თანახმა ხარ ღენერლობასუ? წარმოიდგინე, მაწანწალავ, უოკელ დღე თაფლი, შაქარი და რამდენიც გინდა შარბათი.

— ღმ... ღმ! — ჩაიბუტბუტა დათვა, — მეტის სიამოვნებით.

— ძალიან კარგი, ეველ ბატონები მხათ არიან, — გაიღიმა ძელიამ!

— დათვი — ღენერალი, მაჩვი — ვასო კადეტი, მე — თვითონ დიასახლისი, ღენერლის მეუღლე.

ძელიამ ორივეს კოცნა გაუკზავნა და თითონ საქმის მოსაწუობათ ბატონებიანთ სახლისკენ გაემგზავრა.

III.

ბნელოდა. ძელია ღენერლის ბაღში შეიპარა, კიბის პარდაპირ ბუჩქებში შიშიძალა. აივანსუ, მთვარის სინათლესუ, თუთიუშის გალია ბრწეინამდა.

თუთიუში გალიის რკინის ჯოხს მობლაუჭებო-

და, თავივე ეკიდა და თავის საუკარელ სამშობლოზე ფიქრობდა.

თუმცა თავში სისხლი მოაწვა, მაგრამ თუთიუში არ ინძრევა, იმას ჰგონია რომ ინდოეთის ცხელი შუე ათობს, მის გარშემო სურმის სის ცოცხეზე მაიმუნები ქანაობენ, მიღს უშველებელი მარტორქა მიიმეტ წელის დასაღევათ მიღის, მის გარშემო მშვენიერი ფერად ფერადი ბუმბულით შემოსილი ფრინველები — თუთიუშები დაფრინაძენ, გარშემო ბუჩქებიდან ტკბილი ხმა მოისმის.

— მშვენიერო, ჭკვიანო თუთიუშო, გინდა მთელი ჰირუტეების მეფეთ გახდე?

თუთიუში უცბათ წამოხტა, თავი ძაღლს ასწია, კუდი მიღს დაუშვა, ცოტათი კისერი მოიგრინა და უურს უგდებს. სრული სიჩუმეა. დადონდა. გარშემო სურმის სის მაგივრათ მუსა იდგა, თითონ გალიაში დამწვედელი იყო და მშვენიერი ფრინველების მაგივრათ მარტო ქათმები და მამალი დინახა. შესწუსდა თუთიუში და თვალები დახუჭა. ბუჩქებიდან ხელმოკრეთ ტკბილი ხმა მოესმა.

— გინდა, ჰირუტეების მეფე გახდე?

— ეს რა ამბავია! დაიფერნა თუთიუშმა, გაჯაგრებული ბოხის ხმით, — მტკერი სუფთათ, სუფიანთ გახსწმინდე!

თვალები გაახილა და ბუჩქებში მელიას გრძელი ცხვირი კი დინახა.

— მე, შენთან ჰირუტეებმა მოციქულათ გამოცხვენეს, — წაილულულა ნახათ მელიამ, — უნდათ

მეუფეთ ამოგირჩიონ. ლაზარაკით ადამიანსა გეგხარ, ადამიანი კი ღოძსაც გალიაში ამწეუდევს.

— აა! სთქვა მედიდურათ თუთიუშმა და ფესი ძაღლს ასწია, მეღია კი თავისას იმეორებდა:

— როგორც კი აქედამ ეს ხალხი წავა, მოციქულები მოგივლენ.

— გაღია გაადეთ, გაღია გაადეთ! დაიღრიალა თუთიუშმა.

— აჰ, ჩემო მშვენიერო, დიდის სიამოვნებით, მაგრამ ვერ გავბედავ, ჩემსე უფროსები მახვი და დათვი არის. იმათ კი სჯერათ, რომ შენ ადამიანით ლაზარაკობ. შენ ჯერ ორი დღე მანც ლუკკურია უნდა დაიმორჩილო, რომ ჰირუტყეები დარწმუნდნენ, ადამიანი თუთიუშებს ემორჩილებათ.

თუთიუშმა ნისკარტი გაიწმინდა, გარშემო მინსედ მოიხედა და სიმღერით სთქვა:

— თაბ-ფლი, ლუკორია, სორცი, ეველი?

მერე უცბათ დაიღრიალა:

— სულელო, სულელო, სულელო... ჰური და-გავიწედა!

— ოჰ, მშვენიერებავ, ტუის მეფევ! გაციანა ნახათ მეღიამ— შენ ორი დღე უფროსობა გავვიწიე და მესამე დღეს გაგანთავისუფლებთ, ღოძის ტანტ-ზე დაგსვამთ. ესლა, ნახვამდის!

და გაიქცა.

— მტკერი კასწმინდე სუფთათ, სუფთათ! სთქვა ამაყათ თუთიუშმა, მაგრამ თავდაღმა კი აღარ დაეკიდა, რადგან იმის დიდ თანამდებობას არ ეკადრებოდა.

კისერსე ლომის ფაფარსა ჰკრძნობდა. ძწვანე ფრთებს იბურბგენიდა, რომ უფრო დიდათ გამოჩენილიყო.

IV.

შემოდგომის მიწურული დღეები იყო. დიდი ხანია. ჰური გალექს და წისკვილში დასაფქვაავათ წაიღეს. კანაფიც მოჰკლიჯეს და დასალობათ მდინარეში ჩააწყეს. კანაფი მდინარეში ისე დიდხანს ეწყო, რომ გაცეებისაც აღარ ეშინოდა და დაავიწუდა კიდევ, რომ ის ოდესმე მკრთალ ცისფერ ვეზვილებით ჰქუვაგოდა.

ხარდაფები და მარხები ბოსტნეულებით სავსე იყო: ჭარხალი, კარტოფილი, კომბოსტო და სტაფილო, ვაშლი და მსხალი ქეოძარ რაზმებოვით თახსებში რიგსე გამწკრივებული ელაგა.

ბოსტანში მუშა გოგოები ქაღბატონმა სასლში დაითხოვა და ეველას გამოსამშვიდობებლათ ალისფერი და ლურჯი არძები დაურიგა.

ვახო კადეტი ხელებით ეურებ დაცობილი იჯდა და გაკვეთილების იმეორებდა. ჰაზა სიას არღენდა სსვა და სსვა ნივთების საუიდელათ, დიდება ლუკერიასთან ერთად ნახუქებს და ტკბილ ქაღებს აცსობდა და ინდაურებს ბტუენიდა.

თუ იეუში მოძავალ დესჰანებსე ფიქრობდა და რაც ჯანი და ღონე ჰქინდა ბრძანებლობაში იწვრთნებოდა და ქაღბატონოვით ევიროდა: „ლუკერია, ქათმები არ დაგავიწუდეს, ლუკერია, ერთი ცომი ერობოიანი ამიზილე, მეორე უბრალო, მესამეს ხაში უეზვი“

ლენერალს ფეხები ასტკავდა, წახვლა ესარგებოდა და და კენესოდა:

— ოჰ, ვგრძნობ, რომ რაღაც განსაცდელი მოგვედგინა, ვაი თუ ეტლს დერძი მოუტედას და ქალაქადის ვერ მივაღწიოთ.

თუთიუშმა ეს სიტყვები დაისმოდა და სულ ევიროდა: „ეტლს დერძი გაუტედა, დერძი!“ ლუკერია მამკსაგრო საგზალი დროსე მოიტანა. შეკრულემ ბორბლებს ქონი წაუსვა და ეტლს კარებთან მოაჭენა. დიდედამ გასაღებები რკინის რგოლზე აასხა და თავის ჩანთაში ჩააწყო ვასო კადეტი თვალცრემლიანი თუთიუშს გამოეთხოვა, ჯიბეები სტაფილოთი გამოიტყენა და ეტლში წინ ჩამოჯდა.

დიდედამ მალე ჩასხდნენ ეტლში და ზარების რაწკარუწკით გზას გაუდგნენ. მოსუცი ლუკერია დიდხანს კარებთან იდგა და ჰირჯვარს იწერდა. დემეტრეს ევედრებოდა, რომ ბატონებს მშვიდობით ეგზავრა.

დაბინდდა. ლუკერია მსელში ჯოხი აიღო და სახლის დასათვალიერებლათ წაჰყდა, მახლობელ ბუჩქებში შეიხედა, ქურდი სომ არსად არის. როცა დამშვიდდა, სახლში შევიდა, სადილიდან მონარჩენი წვნიანი შესგრიზა და დოლაბების დაკეცვას შეუდგა. ბებერს ახრათაც არ მოსულა, რომ იმის თვალწინ შუძახანდში ბანჯღვლიანი ბოძია ამართული და ველაც ფანჯარაში იხარება.

რასაკვირველია ძნელი წარმოსადგენი იყო. თუთიუშმა იცოდა, რომ ეს დესანები იუგენს, მოსუ-

ლან რომ ის სამეფო ტახტზე დასჯან. დათვი უკან
 თათებზე იდგა და იღიპებოდა, მხარზე მახვი შეხტა,
 მახვს-მელია, მელიამ ისტუნა და ღია ფანჯარაში შე-
 მოხტა, ოთახის კარები გააღო და სტუმრები შეიპა-
 ტიკა. - მობრძანდით, ბატონებო! მახვმა ტურები გააც-
 მაცუნა. შესვლა უნდა, მაგრამ უშინია, კანკალებს.
 დათვი ზურგით მოაწვა და ორივე ერთად ოთახში
 შეცვივდნენ.

მელია მორთულ-მოკახშეული ოთახში სარკის წინ
 ტრიალებს. დიასახლისის დიდის კაბა აცვია, თავზე
 ბლონდის სახურავი დაიხურა და ურები დამალა.

საბუდრიდან ქათმები იუურებიან და იცინიან: აი,
 ნამდვილი ქალბატონი!

დათვმა დიდის წვალებით ღენერლის ტანისაძოსი
 ჩაიცვა. კენესის და ოხრავს, ოფლი წურწურით გადა-
 მოხდის. მახვმა დიდის სიამოვნებით ვასოს თეთრი
 ზეიანგი გადიცვა, წელზე ქაშარი შემოიკრა და სრუ-
 ლებით ვასო კადეტს დაემსგავსა. მელიამ უთო აიღო
 და ორივეს კუდები დაუუთოვა. მელია ზარებს ჯერ
 ნელა აწკარუნებდა, მერე უფრო და უფრო.

ლუკერამ თავისი დაურუებული ურები დაც-
 ქვიტა, ზარების წკრიალი ისმის! ბატონები უკან
 დაბრუნდნენ, ღმერთო, უბედურება რამე ხომ არ შე-
 ეშთსვათ.

როგორც კი ლუკერამ ოთახში ფესი შემოადგა,
 იქ ქალბატონი, ბატონი და ვასო კადეტი დაუსვდნენ.

— ღმ.,.. ღმ.: დუდუნებს ბატონი დათვივით.

— ღმერთო, შენ შემიწუალე! ბუტბუტებს დედა-
 კაცი და უკან მიდის.

მელია სულელი კი არ არის, თუთიუშისგა-
ლის მივარდა და თათი შიკ შეჭყო. თუთიუშს მი-
შით მოციქულებიც და მეფის ტახტიც დააფიქდა და
საშინელის სმით უკანასკნელათ შესწავლილი სიტ-
უვები წამოიუვირა: „ეტლს ღერძი გაუტედა“.

— მადლობა ღმერთს თვითონ მშვიდობით გა-
დარჩნენ, იმასის ლუკერია და მაგიდასე თეთრ ჰურს,
ნაზუქებს და საჭაპურებს ალაგებს.

— მურ... რაბა! ევირის ცოტათი გონსე მო-
სული-თუთიუში ვასო-კადეტის სმით და გალიაში
ამაყათ ტრიალებს.

ესლა აღარ ეშინიან, რომ მელია მას, როგორც
უბრალო ფრინველს ისე შესჭამს, იცის, რომ ეს
პირუტყვები ტვიდან არიან მოციქულათ გამოგზავნი-
ლი, რომ მეფეთ მიიწვიონ. ადამიანის ტანისამოსი
იმიტომ ჩაიცვას, რომ რამდენიმე ხანს აქ იცხოვ-
რონ და ნახონ, როგორ ბრძანებლობს.

— ლუკერია, შარბათი! იმასის თუთიუში ბა-
ტონი ღენერალის სმით. სიხარით მოხუცებულ
ლუკერიას მუსლები ეკვება და დათვის წინ სავსე
ბოთლსა სდგამს.

— მიირთვით, ბატონო, ოქვენო აღმატებულებავ!

V.

ლუკერიამ სუფრასე მრავალი საჭმელსასმელი
დააღება და ოიასიდან გავიდა. მსეცები ტოტებით
მისცვივდნენ და ეველაფერი პირში ჩაილაგეს. დათვმა
მოელი ქილა მურაბა პირთან მიიღო და მანამ არ

გამოსცალა არ მოეძვა. მაჩჳმა ნაღებით ცსვირ-პირის
 ისე მოითხუზნა, რომ შისი შავი ბალანი აღარ ჳჩან-
 და, მეწისქვილეს დაემსგავსა, კიდევ ეძებს რა სწა-
 მოს. ერთ თვალის დასამხამებაზე სავსე სუფრა და-
 ცარიელდა.

მოაქეს და მოაქეს საჭმელები ლუკერეიას, სუფრაზე
 დალაგებას ვერ ასწრობს, რომ სავსე სინები ცარიელ-
 დება.

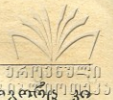
ერთხელ ლუკერეიამ ვერ მოითმინა, ნამტვრევე-
 ბის მოსაგროვებლათ დაიღუნა, უცბათ საშინლათ
 დაიკივლა და სამხარეულოში გავარდა: თურქე დათვის
 ფესხაც მელის ჩაცმა ვერ მოესწრო და დედაკაცი ამ
 ბანჯღვლიან თათს დაეტყა.

კარგი რომ მელამ თუთიუშს კუდი გამოუწია;
 ის გაანხსლდა და ზედი-ზედ მიაყარა: „სულელი,
 სულელი, სულელი“...

ლუკერეიამ ეს სიტუვა გაიგონა თუ არა, კონზე
 მოვიდა, გამხიარულდა: „ეს რა მომელანდა, ფიქრობდა
 ბებერი, ღმერთმა იცის რა არ წარმომიდგა, უთუოდ
 ბატონმა თავისი ბანჯღვლიანი ფესხაცმელი ჩაიკვა.“

ლუკერეიამ სუფრა ააღაგა და დასამინებლათ წა-
 ვიდა. მხეცებს დედაკაცის უვირილისა ისე შეეშინდათ,
 რომ ფარდის უკან შიშიძლნენ და შიშით კანკალებ-
 დნენ: კარში რომ გავარდეს და უვირილი მორთოს.
 გლესები თოფებით და კეტებით მოცვივდებიან და
 ტუავს გაამრობენ-ამათ.

დათჳმა და მაჩჳმა მელიას ნება არ მისცეს, რომ
 სანთელი აენთო, თუშცა ის არწმუნებდა, რომ დო-

ლაბებიდან სინათლე არ გამოჩნდებაო. როგორც ვი
 ჩამობნელებდი ტანისამოსი გაიძრეს.

დათვი ოფლში გაიწურა მინამ ტანისამოსი და-
 კეცა. ერთი ოცჯერ ძანც მელიას შეუკურთხა და
 თავის თავსაც უსაუვედურა, რომ ტყვიდან გაიქცა. რო-
 ცა მხეცებმა ტანთ გაიხადეს, ლოგინში ჩაწვნენ, კა-
 რები ჩაკეტეს და საბნები თავზე წაიხურეს, რომ
 ლუკერიან უცაბედათ ოთახში არ შესულიყო და არ
 დაენახა ისინი.

დილა აღრიან მელია ლოგინიდან წამოხტა.
 გრძელი დილის კაბა გადაიცვა, არშიანი თავ-
 საფარი ჩამოიცვა და სასადილო ოთახში გავიდა,
 ფარდები ჩამოუშვა, რომ ლუკერიანს მხეცების სასე-
 ვერ გაერჩია. ტყუილათ ეძინოდა ლუკერიანს თავის
 ქალბატონის ცვლილება რომ კიდევ შეემჩნია თავის
 თავს არ დაუჯერებდა. მხეცებმა ბევრი შეჭამეს და
 მომეტებული ბოღნებში გამოჰქრეს, ტყეში გადავზი-
 დათ, მოგვინდებო, ახწავლიდა მელია.

მხეცები ისე გათამამდნენ, რომ დათვა ეველებ
 ეელსანგეგები დაჰკლიჯა, რადგან ეელზე არა სწვდე-
 ბოდა, ბოლოს სუფთა ჰირსასოცი ეელზე მოიხვია.
 მელამ ეველებ ქილები გამოცალა, კუდზე იმდენი
 ქონი წაიგლისა, რომ სწუეთამდა. ძაჩვმა საათი
 გულზე ჩამოიკიდა. ზის და საათის ჩსავა-ჩსუკს უურს
 უგდებს. დათვმა სათვალეები იპოვნა, ცხვირზე ჩამო-
 იცვა, ხელში მკედი ვავის საფქვავე აიღო, ატ-
 რიალებს უმოწვადლოთ და ჰგონია დიდ საქმეში ვა-
 რო. მელიამ თბილი აბანოც მოინდომა, ბეწვი და-

ძირბილდებო. თუთიუქის შემწეობით ლუკერას მოამზადებინა აბანო.

მინამ ლუკერია ამზადებდა თბილ და ცივ წყალს მელიამ გამოდიდან ამოალაგა რაც კი რამ ფარჩის საბნები იყო. მახვმა ვასოს წითელი ქაძარი აიღო. დათვმა საფუქვავი და სათვალეები დაისაკუთრა.

— დღეს ბევრი დაფუქვი, მეუფა, სვალ ტუქში კიდევ დაფუქვამ. აქ ეოფნა მომწეინდა, არც ევირლი, არც ღრიალი შეიძლება.

— კარგი, ჩემო დათუნავ, დღეს სადამოზე უთუოდ წავალთ. ახლა კი სურვი კარგათ დამსაზნე და დამიშილე. შენ მახვო, კუდი დამკარცხნე.

მელიამ იცოდა, რომ სახლის ჰატრონები ან დღეს ან სვალ შეჭველათ დაბრუნდებიან და სიფრთხილის გულისთვის ტუქში წასაღებათ რაც ბოხები ჭქონდათ მომზადებული საბანაო ოთახში შეატანინა, რომ, თუ ვინცობაა რამე მოხდეს, თავიანთ ბარგი ბარჩანით ფანჯარაში გადასტებიან, გაიქცევიან და თავს უშეგლიან.

მელია თბილ წყალში წევს, დასუსტდა, ძილი ეკიდება, დათვმა ღენერლის ეელ სახვევები ერთმანეთს გადააბა და ბალიშს შემოახვია.

მელას ქონით მოთხუზნული კუდი გაუსუფთავდა. ტაშტიდან ამოვიდა. მახვმა შეწრით შეამძრა და სავარცხლით კუდს უვარცხნის. დათვმა ბანჯღვლიანი შეწარი ძირს გაუძადა და უთხრა: ამოდი, მელიავ, გეუფა!

— ოჰ. სულ ძვალში და რბილში სასიამოფო-

ნოთ დაძიარა თბილმა წყალმა! აქებს მელია, —
 ქოს საფსულის თბილ მხეხე ვწევარ, კიდევ ვატარ
 ხანს მაცალე, კიდევ მელიას მტებილათ ჩაქმინა და
 სასინამოფნო სიხმრებე ეხმანება. დათვს ვაღვიძებ
 ეცოდება, სეწრითა სდგას და ამთქნარებს, საფქვავის
 ტრიალი მოჰნდა.

ფიქრობს ის, — როგორ მალე და უსრუნ-
 ველათ ღენერალი გახვდის. მარჯი სრატურს არ ოც-
 ნებობს, ზის და მელიას ვუდს უვარცხნის.

მხეცები არა გრძნობენ, რომ ეტლმა ალაყაფის
 კარებში შემოაგრიალა. ხარები დაბმულია. ქალბატონს
 ხარების წკრილი მოსწეინდა და მოასწეინა. ერთი
 დღით შესცდა მელია. ბატონებმა ქალაქში თავიანთ
 საქმეები მალე მოაწეეს და უკან დაბრუნდნენ.

კარებთან ეტლი მოაჭენეს: რა ამბავია? ლუ-
 კერია მთვრალია თუ ჭკუიდან შეიშალა, რომ ვით-
 ხულობს: „როგორ მოვახსენო ბატონებსო?“

— ბებერო სულელი! — დაუვიროა ქალბატონმა.

— ბებერო სულელი! — გაიმეორა მთუთიუშმა.

ოთახში შევიდნენ, მქაურობა სულ აქოთებული
 და არეულ-დარეული დაუსვდათ, გრამოფონში მკლები
 ჭერია, ხალიჩები მოთხუზულია, ოთახში იმისთანა
 სიმეწაღეა, რომ ცხვირ დაუცობლათ მარ შეიძლება
 დარჩენა, საბანაო ოთახის კარები ქალბატონმა გან-
 ღობა და იქვე გულ შეწუსებული დაეცა, ღენერალმა
 შეესედა და უვირილი მოართო.

— ეი, ჟანდარმებო, პოლიციელებო!..

დათვმა კბილები დაუკრაჭუნა დაუღრინა. ღე-

ნერვალმა თავში სული იტაცა და იქვე თავის ცოლის ასლოს გაიშლართა.

მელია გონზე მოვიდა, ტაშტიდამ სველი წამოვარდა და უბრახნა:

— ჩქარა, აკრიფეთ თქვენი ბარგი და ჭაიდა!

დათვი ფხვრის შირს დადგა, მაჩვი დათვის მხრებზე შეხტა და მელია მაჩვის ერთი, ორი, სამი! ბოხხები მხრებზე გადაიგდეს და გასწიეს, ამა ესლა დაიჭირეთ, გააქცეთ, ვისაც სიბებილი არ გეხარებოდათ.

ღენერალი და ღენერლის მუუღვე გამოფისილდნენ, ოთანში შეიხედეს, — ცარიელია.

— გესმის, ამბობს დიასახლისი, — არაგისთან არ წამოგცდეს, რომ ჩვენ მაგივრათ აქ მსყევები სცსოვრობდნენ, ჯერ ამისთანა უცნაურ საქმე არაგის არ დაძარტნია, უველანი სასაცილოთ აგვიგდებენ.

(თარგმანი).

ეკ. მესხია.

გამოცანები.

(წარმოდგენილი აქ დასადაშვილსაცან)

კაცი არის რკინისა, ქული ხურავს ძვლისა,
ტანისამოსი აცვია ტყავისა და ხისა.

—
არც უჩემოთ შესჯამს ვინმე,
არც თუ მარტო მე მჯამს ვინმე.

—
ჩვენი ბუხრის უკან ერთი ხმიადი აყულია.

შარაღა.

(მისგანვე წარმოდგენილი)

პირველათ ორი მარცვალი, არის ლითონი ერთგვარი,
საქმეში კიდევ ხმარობენ, არ არის ძლიერ მაგარი.
შემდეგ უბრალო ნოტა ადვილათ სამღერებელი,
შხოლოთ მთელი კი არის ყველაფრის გამკეთებელი.

ჩაბრა გამოსათამეელი.

(წარმოდგენილი გ. ჭრელაშვილს-მიერ)

შენი ყოჩი რქა გრეხილი, ჩემსა ყოჩსა რქა — გრეხილსა,
რას ებრძოდა, რას ერჩოდა, რას ეყოჩ-რქა-გრეხილებოდა?

რეზუსი.

ღ, , , ს, ცარიელი
ანუ ?, მზ,

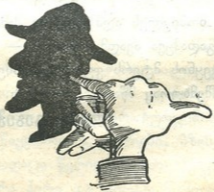

გამოცანებისა: მელანი, ხახა, ფული,

ზმა: ნამგალი, ბარი, თოხი.

აკროსტიხი: ქირი.

რეზუსი: მე ჩიბუხისა წვეითა ვერ გადავივლი მთასაო, ასე რომ ბოლი მიყვარდეს ბუხარში შევეყოფ თავსაო.

ოზოლი. იქსტანტი

მში მომიკლეს აღმზრდელი მამა,
დედაც მომტაცა ავითმყოფობამ...
და ყველასაგან მიტოვებულსა
ხელი ჩამჭიდა მწარე ობლობამ!

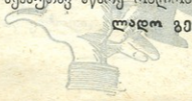
ცხვრის ფარა მყავდა და ისიც მგელმა
გაჩანავა ერთიან, სულა...
მეზობელ მოძმის იმედი მქონდა
და ისიც გუშინ ქალაქს წასულა!

დავრჩი მარტოკა, მშია, მწყურია,
ტანთ არ მაცვია, არც მაქვს სახლ-კარი
და ქუჩა-ქუჩა დღეს დავწანწალებიან : მძიბმეცოხმეც
მე დავწანწალებ ვით მათხოვარი, იობი იოხეცნემ : მშპ

ხელს ვუწვდი გამგლეოთ, მაგრამ ამაოთ
არც თუ იწუხებეს თავს რომელიმე : იქსტანტი
ებლა მწარედ ვგრძნობ უდედ-მამობა
თუ რად ყოფილა ასეთი მძიმე!

ომში მომიკლეს აღმზრდელი მამა,
დედაც გადაჰყვა ავადმყოფობას, —
ჩვენი ქვეყნის მტერს ვუხსურვებ ასეთს,
სულის შემხუთავ მწარე ობლობას.

ლადო გეგეჭკორი.

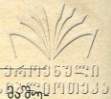

...ლენ გნ მიტნის იცა ი მქი თბ ...
...ოლიგნ იწისე კოდას კოგოგ ...
...აოფესიწ მათე ...
ვაიმე, ბუზიკა!

ოლოთობა იყო. მთელი მსოფელი
მთისკენ სალოცავად მიეშურებოდა
და აბა ჩვენი მაგდანა განასხვებს ჩა-
მორჩებოდა? სხვა რომ არა იყოს რა,
წვეთქმული ჰქონდა, ჯერ ხომ იმის-
თვის რომ, ხატისაგან, (გწყალობდეთ
იმის მადლი.) თვალები აბრამა ური-
ასავით მუდამ ისე ჩაწითლებული
ჰქონდა, იტყოდით კურდღლის ჩა-
მომავალით ახლა ი უფროსი ქა-
ლის დანიშვნაზე ლამის თევას შეჰპი-
რდა და აბა რას არ წავიდოდა?!

გათენდა დილა თუ არა, ჯერ ერთი
ოსური მამალი წაადრძო, ხელათ
გაყვლიფა, ჩალა-ბულაზე ლაზათიანათ შავათ შეტუსა, გამოსწ-
ლა, წელები იქვე ძაღლს დაუყარა, გარეცხა და გაამზადა. შემ-
დევ ერთი საცოდავათ დაჯღანილ-დაკონკებულ ხურჯინში
პირ წანტვრეულ და ნაქურ დაცობილ საღვინით თხლის არა-
ყი ჩაღვა, აქეთ იქით პურები და ლავაშები რბილათ შემოაუწყ-
ყო, ზემოდან ფეხებ შეფშეკილი მამალი დაადო და გაფაკიცე-
ბით პირი მოჰკრა. ახლა ჯერი მეორე თვალზე მიღვა. აქამო-
მდე ძირ ჩასუცქული მაგდანა უცებ ზეზე წამოღვა, კაბის კა-
ლთით მთელი ქვეყნის მტვერი ააბორიალა, დერფენისაკენ გა-
ქანდა, შავად შემურულ ტიკტორით ღვინოს ხელი დაავლო ო
ისევ ჩქარა გამოტრიალდა. ტიკტორა ხურჯინის მეორე თვალში
ჩაღო, აქეთ იქით წაყვითალო კიტრები, ბზის კოვზები, სამა-
რილე და რალა-რალა-სა წვრილმანებით შეავსო, შემდევ ისე-
ვე აჩქარებით მოჰკრა პირი და დიონჯ შემოყრაღმა გზისაკენ
გაიხედა.

— ქა. გენაცვალეთ, რა იქნა ი კაცი აქამდინ. მე მამუ-
რებდა და ის კი აღარსადა სჩანს. გოგო, სოფო, გასწი შეილო
და უთხარი — თუ კი მზე ამოგვისწრობს, რაღა დროს წასვლაა-
თქო.

მაგრამ აბა სოფო რას გაუგონებდა. ჯერ ხეირიანათ
არც კი გათენებულიყო, რომ ყველაზე უწინ ის წამოიჭრა და
პერანგის ამარა კარებთან ატუზულომა თავისი მომამბეზრებელი
ზურნა მომართა. ან კი სატირელი როგორ არ იყო? ყველანი
მთაში მიეშურებოდნენ, იქ ლეკურიც უნდა გაეჩაღებინათ,
ათასი რამეები ენახათ, მამლის გემრიელი ბარკალიც გამოეხრათ
და ის კი სახლში მარტო უნდა გდებულიყო. სატირელი იყო
და, ღვთის წყალობა მქონდეს, რომ ნეხვით გაგლესილ გო-
გროხასთან ატუზულომა ერთ ხმაზედ ისე დიდხანს იბღულა, რომ
გულ-გაწვრილებულ მაგდანას სისხლი ყელში მოერია. მან ღო-
ბეს ერთი კაი გასხვეპილი ჯოხი გამოაძრო და თავისებურათ
წამოუთარა.

— აი, შე დასაბრმავებელო შენა, ვეღარ ჩაწყვიტე, ეგ
ჩასაციებელი ხმა. ოი, ღვთიშობელ დედასა ვთხოვ შენი თავი
ამოგეკამოს ადრე და მალე... ჩაწყვიტე, ჩაწყვიტე მეთქი ეგ
ჩასაციებელი ხმა, თორემ ამაზე მეტი აღარ შემიძლიან... ერთი
მანდ მოვიდე ჯერა! — ამ სიტყვებით მაგდანა გოგოს მოუახლო-
ვდა, მაგრამ სოფომ უარესათ დაიბღუვლა და შეფხრეწილი
პერანგის ფრიალით, როგორც დამფრთხვალი ქორი ისე გავარდა.

— ერთი რასა გავს, თქვენი ჭირიმეთ, ამოდენა გოგოს
სირცხვილი როგორ არ უნდა ჰქონდეს... წამოდი ჩაიცი შე
დასამიწებელო, თორემ საცაა კაცები მოვლენ და ამ ბუწუწებს
ნუ შემარცხვენ, აგრემც, ვის კარსაც მივდივარ, იმის მადლი
შენს სახელს გამიწყვეტს და გამომაკლბს, ჰო... და აი, აგრე!
მართლაც ამ დროს გარედან ცხენმაც დაიხეიხინა და სოსიამ
კვიციანი ცხენი ცოლს კარებზე მოაყენა.

— აბა მზათა ხართ. აი ესეც შენი ცხენი. ი გოგო ნუ-
ცა სადღაა, აგრ ვანეც მოდის და აბა ნულარ დავიგვიანებთ..

ვანეს გახსენებაზე სიხარულით აწითლებულმა მაგდანამ
შუბლზე ხელი ჩამოიფარა, ჯერ კობტა სასიძოს გახედა, შემ-
დეგ კალთა ხელში აკრიფა და აჩქარებით სახლში შეტრიალდა.
მალე ვანემაც თახახიანი და ჩაღილული წითელი პერანგით

შემოანათა. ახალ ჩოხაში გამოწყობილს, კისერზე ყაბლახი მოდიოდა, კოხტათ მოეგდო და ისეთი ტკბილი ღიმილით მოდიოდა, იტყოდით მთელი ქვეყნის ბედნიერება ამისიაო.

— ე სოფელი კიდევ გაიხვეტა და ჩვენები რაღას აპირებენ, მზად არ არიან? შემოსვლისთანავე მოუთმენლათ შეეკითხა ვანე, გოგო რომ გარედ ვერ დაინახა, სასიამოროს თავაზიანად სალამი მისცა, კარებზე თვალეზ მიცეცებულმა—ხუთთავე თითები ახლად ამწვანებულ უღვაშებზე რამდენჯერმე გადაისვა.

— აი ეხლავე ჩვენც გზას გაუდგებით, უპასუხა სოსიამ, თან ხურჯანს ხელი წამოავლო და სიგამხდრისაგან ფერდებ შეეცინულ და ზურგ წამხდარ ცხენს, რომ გადაჰკიდა, საწყალი ცხენი კინალამ წელში ჩაიზნიქა. ეხლა თქვენ წარმოიდგინეთ, გზაში დაღლილი საპატარძლო, ან მაგდანა რომ შემჯდარიყო, ცხენი ხომ უსათუოდ უნდა დავარდნილიყო, მაგრამ აბა ამას ყურადღებას ვინ აქცევდა? ცხენი ხომ ერქვა და სხვა რა საჭირო იყო?

სოსია სახლში შეტრიალდა, ცოლი და ქალი დააშურა, თვითონ ჩაღხანა ქვაბს, ჯამებით და ხახვით სავსე კალათას ხელი წამოავლო, გარეთ გამოვიდა, ჩაღხანა ქვაბი ცხენს ჩამოჰკიდა, კალათა თვითონ დაიჭირა და ხელმეორედ შესძახა:

— დედაკაცო, ე საპატარძლო რომ ასე დიდხანს ირთობოდეს, ეს კიდევ მჯერა, მაგრამ შენ რა ღმერთი გაგიწყრა, ამ სიბერის დროს შენც ხომ არავის ეწონები?—ვანე და სოსიამ გულიანათ ჩაიცივნეს, მაგდანამ კი კარებიდან თავი გამოყო და ქმარს წყენით მიმართა:

— ი, ქა, გენაცვალეთ, ფეხშიშველა ხომ არ წამოვიდოდი, ი ოხრად დასარჩენი „პოლდაოშკებს“ ჩაცმა უნდოდა თუ არა? მაგრამ რის „პოლდაოშკები“! მაგდანა ისე იყო მორთული, რომ მტერს თვალეზს დაუყენებდა. მაღალი ჩიხტი, ახლად გარეცხილი, ლილისაგან გალურჯებული და რამდენიმე ადგილას კოპის ცხავივით დაკერებული ლეჩაქი, ლურჯ ჩითის კაბასთან ერთად ისე უხდებოდა იმის ლამაზ სახეს, გეგონებოდათ დიბა-ატლასით არის გამოწყობილიო. ახლა ამ დალოცვილ ქუსლს წაღრეცილ და ნათხოვარ „პოლდაოშკებს“ გაემალლებინათ, და ასეთი იყო ღმერთმანი, რომ ახალ-გაზრდა

გოგოებს არაფრით არ ჩამოუვარდებოდა. მაგდანა სასიძოს დაეხვია, განარებულმა ტკბილათ აკოცა და თავის ქალს, ვანეს საპატარძლოს შესძახა:

— ნუცა, შეილო, სანთლები არ დაგავიწყდეს; თაროზე ჩემი თვალის კაკლები დამრჩა, ისიც გამოიტა, ხატს უნდა მივართვა, ვენაცვალე იმის მადლს; აი, ქრისტიანო, თუ მიზეზი არ არი; გავახსენე თუ, არა — „შენ კარს სალოცავად მოვალ, მეთქი,“ იმ დღითავე თვალეები, ასე დამიშოშმინდა. ვენაცვალე იმის მადლსა და სახელსა! დაათვა მაგდანამ სიტყვა, სასოებით პირჯვარი გამოისახა და ახლა შორ გავარდნილ და უარესათ აბლუველებულ სოფოს მიმართა:

— სოფო, შენ ხომ ჭკვიანი ხარ, შეილო? აბა რა გატირებს, იქ შენისთანა პატეები არავის დაჰყავს, გენაცვალოს დედა და არ იქნება, გოგო, შენი იქ წაყვანა. ან აქ სახლ-კარს ყური ვინ უნდა უგდოს, მერე საღამოზე შენი ძმა მინდვრიდან დაქანკული მოვა და ცოდო არ არის, რომ სახლში არავინ დაუხვდეთ?. სუ, გენაცვალე, სულე და ზეგ რომ ლენგერი ჩამოვიღოს, ჩემი სინკას შერჩენამ, ორი კვერცხის კვეს გიყიდი და სამისაც კამფეტებსა. სულე და ჭკვიანდაც იყავი შენა!.. სანამ მაგდანა სოფოს დააშოშმინებდა, საპატარძლოც გამოვიდა და იქაურობაც თითქოს გაჩაღდა. ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლის გოგონა ცოტა პირზე შუსტაკი გადაეკრა და წითელყვითლად აქრელებული, როგორც ობოლი მარგალიტი ისე იცქირებოდა. საწყალი, სანამ გარედ გამოვიდოდა, პირდაპირ დაიტანჯა. მთელი ნახევარი საათი კარებს უკან ტორტმანებდა, ველარ ახერხებდა ფების გადმოდგმას; ეხლაც ქოლგა მოფარებული, როგორც იყო გამოვიდა, მაგრამ ისეთი გახდა, რომ ალი-მულმა თავში აჰკრა და ლოყებზე ისეთი ჭია-კოკონა დაენთო, რომ ვანემ ველარ მოითმინა, ჯერ ცოტა უკან წატორტმანდა, შემდეგ საჩქაროდ ჯიბისაკენ ხელი გააქანა, გამალებულმა ქექვა დაუწყა და ერთი მუჭა წითელ-ყვითელი ნუღლი და ფოჩიანი კამფეტი სალამის მაგივრად პატარძალს ხელში ჩაუღო. სოფო შორიდან თვალყურს ადევნებდა და თან მაინც ფშუკუნებდა. მოჰკრა თუ არა კამფეტს თვალი, ერთი ისეთი შეჰბლუფლა, რომ ყველას თავ-ხარი დასცა:

— ეგ ოხერ ტიალი და ჯანდაბიდან მოთრეული, ნუცა

რა წითელი კოქია, რომ სულ მაგას უზიდავს ყველაფერს და მეტი თვალებს მამრეცინებს, რა ჩემ ჯიბრზე მოშავდება ხოლმე და გულ მიხეთქავს, მაგადენა ჯორს მძღვეს ყველაფერს და მეტი არაფერს მომცემს ხოლმე.

იმის ღრიალზე ყველას სიცილი წასკდათ და ამაზე ხომ, სოფომ თავი მოიკლა. კიდევ ბედზე სანეთრას ორიოდ ნუდ-ლი დარჩენულა და იმითი დააჩუმეს, თორემ შენი მტერი, რომ ის ტირილს ვეღერ გაათავებდა. მაგდანამ კიდევ რაღაცე-ები უთხრა, ხელ-მეორედ დააშოშმინა, შემდეგ კარები გად-მოირაზა და სოფოს კიდევ მიმართა!

— აბა, შეილო, შენ იცი და შენმა კაი ქალობამ ყვე-ლაფერს კარგად უგდე ყური. კრუხი თუ საბუდრიდან ამოვი-დეს, ინგლიტური ქილა რომ არის სიმიანი იქიდან დაუყარე და ნატეხრით წყალიც დაუდგი. რა არ მოიწყინო ინაურიანთ გოგოებს დაუძახე და სანამ სინკა მინდვრიდან მოვა, იმათთან ითამაშე.

ამ სიტყვებით მაგდანამ კამის კალთა გვერდით მოიგლო და ცალი ხელით დაიჭირა, ბაკის კარები გაიხურა და დანარ-ჩენებთან ერთად „პოლოდაოშების“ ბაკბუკით გზას გაუდგა.

სანამ მგზავრები წყალს გავიღონ და კარ მიდამოს მო-შორდებოდნენ, მანამდისინ სოფო ბანზე მოექცა და იქიდან ნუკას გადასძახა:

— შამათა და ბრახათ შეგერგოს, ბულუთურათ ამოვი-ვიდეს, თუ მარტო სულ შენ შეხეთქო ე კამფეტები და მეტი არ ჩამომიტანო. გაიგე, (გოგო!) ბრახათა მეთქი, ბრახად... — უყვიროდა სოფო და თან თვალ-ცრემლიანი შორს გასცქერო-და და თვალს ადევნებდა, საით გაუხვევენო, მაგრამ ჯერ გახვევა სად იყო? ყველაზე წინ სოსია დაწინაურებულოყო და საწყალ ცხენს აღვირით წინ ისე ეწეოდა, გეგონებოდათ თავი უნდა წააგლიჯოსო. ცხენი ფეხებს ხრიოკ ალაგზე ძლივს მიათრევდა, და თან ისეთ მტვერს აყენებდა, რომ უკან ჩამორჩენილი მაგდანა და საპატარძლო მტვერში ძლივსლა მო-სჩანდნენ. ვანე და კვიცი კი ერთნაირად იქცეოდნენ. ხან მო-უსვენრად ორივენი წინ გაჰკრავდნენ და ჯაგებს მოეფარებო-დნენ, ხან უკან მოტრიალდებოდნენ და უცდიდნენ- ზოგჯერ კი როცა კვიცი ერთი ქიხინით და წიოკობით უკანვე გამო-ქანდებოდა და დეარდნილ დედას კუნტრუშით მიუალერსებდა

ბარემ ვანეს გულში შურს იწვევდა, მაგრამ აბა უკანვე სი-
 ცხელით რაღას დაბრუნდებოდა? მხოლოდ ეს კი იყო, რომ
 ერთ ალაგას გაჩერდებოდა და გულის ფანქვალით იმასლა შე-
 სცქეროდა, საპატარძლო რომ ყვითელ აბრეშუმის შალს ბუჩ-
 ქებ შორის ჰეპელასავით კობტათ მოაფრიალებდა. აგერ
 ხევისაც შეუხვიეს და ეგ არი თვალსაც მოეფარნენ. ღარჩა სო-
 ფო მარტოკა. ეხლა ბევრიც რომ ეტირა რაღა იქნებოდა, ვის
 რას დააკლებდა. ის ჯერ კი ბანზე ცოტა ხნით გატვრენილი
 იდგა, შემდეგ ფეხიდან ფლოსტი წაიძრო, გამობერტყა და
 თავისთვის ზურტყუნს მოჰყვა:

-- ჩემ ქირას, წადით რა! .. დამაცადეთ. . ჯერ მეც გა-
 ვთხოვდე და თქვენი გულის გასახეთქად თუ მთელი ქვეყნის
 დღეობები არ შემოვიარო და თვალები არ დაგაბრეცინოთ და
 მაშ რაღა ქალი ვიქნები... უი, ნეტა რასა გავს?... ე მაგისტა-
 ნა ნეფეს კი არ მოვიყვან. შევ-ტალახა! გაუტყრელ ბასილასა-
 ვით რომ გატყებია ი ცხვირ-პირი . აი, ესე კუჭი დაელიოს..
 დახე იმასა, ორი ნუღლი გადმომიგდო ისიც რა პატარა?!

გაჯაერებით აცმაკუნებდა ქიაფერ ტუჩებს სოფო და თან
 ნუღლებს უკმაყოფილოდ ხელში ატრიალებდა. ამდროს წიწი-
 ლის წივილი შემოესმა. სოფომ უკებ ყურები ცქვიტა, ნუღლე-
 ბი ჯიბეში ჩაიყარა, „ჰაე, ჰაე-ოა“ ზარივით დაიწკრიალა და
 როგორც ფრინველი ბანიდან ვენახში ისე გადმოეშვა.

(შემდეგი იქნება)

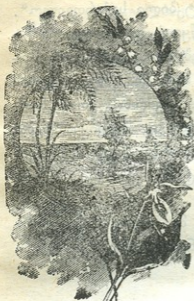
ცქვიტი.

ჩვენი საშობლო ჰუთხა

აჭარა.

„მთლად ქვეყანა დაიარო,
გადალახო მთა და ბარი,
სამშობლოზე ტკბილი მხარე
არსად არი, არსად არი“.

ამ სიმღერას მღერიან, ჩემო მე-
გობრებო, ფინლიანდიელები, ეს არის
მათი ეროვნული სიმღერა. ყველას
უყვარს თავისი სამშობლო, ასე წარ-
მოიდგინეთ „ჩიტის ბალადიც იქ

არის, სადაც ის დაიბადა“.

„სამშობლო დედის ძუძუი
არ გაიცვლების სხვაზედა,
იგი ტკბილია, ძმობილო,
მირჩვენის ორთავ თვალზედა“

ამ სიტყვებით ამღერებს მგოსანი რაფიელ ერისთავი ჩვენ
ნი სამშობლოს ერთი კუთხის მცხოვრებს—ხევსურებს. ყველა
ქვეყნის მგოსანი ეტრფის და ეთაყვანება თავის სამშობლოს,
ყველა ქეშმარიტ მამულიშვილს უყვარს თავისი აღმზრდელი
კუთხე, ყველა მოქალაქე მზად არის თავის სამშობლოს კეთილ
დღეობას შესწიროს თავისი სიცოცხლე. ის, ვისაც თავის სი-
ცოცხლეში ქათამი არ დაუკლავს, თუ სამშობლო განსაცდელ-
შია, სამშობლოს თუ მტერი მოადგა და მის დამორჩილებას
ცდილობს, ის ამ დროს ხელში იარაღით იცავს თავის მამულ-
დედულს, სიცოცხლეს სწირავს სამშობლოს. არც გასაკვირ-
ველია, რადგანაც „ისა (სამშობლო) გვზრდის, გვივლის, გვა-
ტრონობს“ და სიკვდილის შემდეგაც „ის მიგვისვენებს გულ-
ზედა“. როგორც რომ დედა ისე სამშობლოც „ერთია ქვეყა-
ნაზედა“ მაგრამ ჩვენს სამშობლოს, ჩვენს საქართველოს აქვს
სხვა და სხვა კუთხეები: ქართლი, კახეთი, იმერეთი, გურია,

სამეგრელო, რაჭა, აჭარა-ქობულეთი, ფშავ-ხევსურეთი, მესხეთი, სვანეთი და სხვა. ყველა ეს კუთხე ერთად შეერთებული „ყველა ჩვენი სამშობლოა, ერთი ტკბილი საქართველო“. ვისაც სურს ტოლ-სწორებში არ გამოწყდეს და ნამდვილი მამულის შვილი გამოვიდეს, ის ვალდებულია იცნობდეს სამშობლოს ყველა კუთხეს. როცა ჩვენ, სხვა და სხვა კუთხის მცხოვრებნი, მაგრამ ერთი სამშობლოს შვილნი, ერთი მეორეს კარგათ ვაფიქრობთ, მაშინ ერთი მეორეც შეგვიყვარდება. მაშინ ერთობასაც მოვახერხებთ, „ერთობა (კი) ჩვენთვის ტახტია, მტრებისთვის სახრჩობელაო“, მტერს ვაი დედა ვაძახოდ დანჩვენ აფიქვამდელი-დელია“.

პირველი მამულია აკაკიმ დედა ამიტომ მე იმედი მაქვს ყურს დამივლებთ. შემემინდა უცნაოთა ჩვენი სამშობლოს ერთი მშვენიერი კუთხე. ის ამ დღეს ძალიან ცივია.

ს ა რ კ ი ლ ი

ქალაქ ბათუმიდან პირველ მოსავლეთ-სამხრეთისაკენ დაიქირო და იარო პირველ ხეებში იყვანა ბერის ფართო მინდორს. ბათუმიდან რვა ვერსიან გზის უშუალოდ გვიდავებოთ თითქმის მტკვრის ოდენა სანაოსნო დიდ მდინარეს — გიე ქოროხს. მდინარე, ქოროხი და მასზე გადატანილი ხედი ყველა მდინარე მდინარე და ქანებულს და ამიტომ ყველა სწრაფი და აჩრდილ.

ამდინარე ქოროხის გზაზე იმყოფება ხედი ტოროსის მდინარეზე. ბათუმიდან მეთექვსმეტე კვირის ხე, ძველსა ცენტროსს ნაერთის ხე გვართინდ მოზრდილი მდინარე აქარის ცქალხე — იწყება ჩვენი აქარს. ძველსა ქედან იწყება. ტუნების საუცხოო და სურათი მძალით მთებზე ტყეში შემოსილი, სამთარე ხეხულო ამწვანეს ყველსა ცივ პატარა ძლიერ მოკმშული. გვაქაურ ტყეში ტახრობსა წაბლი, იწიფელსა წყავი, მზავი, იჯონჯოლის იხუდას სხვა, ქვედა პატარა მთა ზღვისკენ ადგილებში მთელ ტყეს იწმენდდები ილორთარხლო დლიმონისას, თარინჯ-თარინჯისას და სხვა. ნახსმელსათუთეც მცენარეებსსა კირთმლებიც ჩრდილოეთისა მცატრე ვახსოვრტ გუთებს და სატეროებს სამხრეთისა სითბოს. აქვე ტერიობს: ჩათებ ბამბუკი და სხვა მატარამეს მცენარეები მათუთისა მონამოებში მახლად ტყეშია მ. 20-30 იწილისა იწინათ შემოტანილია მინეთაქ იაპონიდან.

გეოგრაფიულათ აჭარა განიყოფება ორ ნაწილათ ზღვა და ქვედა აჭარათ. აჭარა იყოფა სამ ხეობათ: აჭარის წყლის, მაჭახლის და ქოროხის. ყველა ამ დიდრონ მდინარეებს ბლომათ ერთვის პატარ-პატარა მდინარეები. აჭარა მთა-გორიანი ადგილია: სოფლები ზოგი მდინარეების პირათ არის გაშენებული, ზოგიც მთაში, არწივის ბუდესავით არის მიკრული.

ამ ომის დროს აჭარამ ისე მიიპყრო ჩვენი ყურადღება, რომ არა მგონია არ იცოდეთ, თუ ვინ ცხოვრობს ამ სოფლებში და ვინ არიან აჭარლები. აჭარლები ჩვენი სისხლ-ხორცი, ჩვენი ძმებია. ერთ დროს ისინიც ქრისტიანები იყვნენ, მაგრამ რაკი აჭარა ოსმალეთის საზღვარზე იყო, ის დაიპყრეს ოსმალებმა, ჩამოაშორეს საქართველოს სამეფოს და აჭარაშიაც გაავრცელეს თავის რჯული. ბევრმა აჭარელმა არ ისურვა რჯულის გამოცვლა—არ გამუსულმანდა და ამიტომ მიატოვა თავისი ტურფა ქვეყანა და გადავიდა სხვა კუთხეში. დიდხანს, თითქმის ორ საუკუნეზე მეტი იყო აჭარა ოსმალეთის ხელში, მაგრამ აჭარლებმა მიიწიეს არ დაივიწყეს სამშობლო ენა. 1878 წელს რუსეთმა აჭარა ოსმალეთს ჩამოართვა და თავის საბრძანებელს შეუერთა. ამის შემდეგ აჭარლები უფრო დაგვიახლოვდნენ, ისევ დაგვიბრუნდნენ დაკარგული ძმები. სამწუხაროთ დღემდე ბევრ აჭარელს ქართველათ თავი არ მოჰქონდა. აჭარელი ფაქრობდა, რაკი ქრისტიანი არ ვარ, ამიტომ არც ქართველი ვარ, არამედ თათარიო. მათ როგორ გავამტყუნებთ, როცა ბევრი ჩვენთაგანი აჭარელს თათარს ეძახდა. ჩვენცა და აჭარლებიც რჯულსა და ეროვნებას ერთი მეორეში ვრევდით, ვივიწყებდით, რომ რჯული სხვაა და ეროვნება სხვა. რჯულის გამოცვლა შეიძლება, მაგრამ ეროვნების გამოცვლა კი არა. ამტყდარი ომის მიზეზით აჭარას დიდი უბედურება დაატყდა თავს, გატილდა და განადგურდა სოფლები, გადაიწვა და გადაიბუვა კოხტათ მოშენებული აჭარის მიდამოები. ბევრი აჭარელი გახდა ტყეის მსხვერპლი, ბევრი მოკვდა შიმშილით. აჭარლების უმწეო მდგომარეობა აუწერელია. მათი კენესა-ტირილის ხმამ ჩვენამდე მოაღწია და ნათესაურმა გრძნობამ გაიღვიძა. ყველა ქართველმა ქრისტიანმა თავის მოვალეობათ ჩასთვალა დახმარებოდა აჭარაებს. და აი, ამ უბედურებამ ჩვენცა და აჭარლებიც დაგვარ-

წმუნა, რომ ჩვენ ერთნი ვართ და საერთო გვაქვს ჰიროცა და ლხინიცი. დავრწმუნდით, რომ სარწმუნოების სხვა და სხვაობა ხელს არ გვიშლის ორივე ქართველები ვიყოთ და ერთი მეორეს ვეძმობოთ და ვენათესაოთ.

ნათესაობა კი ჩვენში დიდია. ერთი გვაქვს სამშობლო, ერთი გვაქვს ენა. ყველა აქარელის სამშობლო ენა ქართულია. ქვედა აქარელი დაახლოვებულია გურიაზე და ისე მკვირცხლი და მოძრავია, როგორც გურული, ლაპარაკითაც ისე ცოცხლათ და იმ კილოკავით ლაპარაკობს, როგორც გურული. ზედა აქარელი მთის შვილია, უფრო დინჯი, დარბაისელი და ქართლელს უფრო მოგვაგონებს, ვიდრე სხვა კუთხის მცხოვრებს. ჩაცმა-დახურვა აქარლებისა გურულების ძველებურ ჩაცმა-დახურვას მიეგვანება: მოკლე ქონია, „ჩაქურა“ ტანისამოსი იციან. ჩერქეზულ ჩოხას ბეგები (აზნაურები) იცვამენ და ისინიც იშვიათათ. სახლ-კარ-ნადგომობა, ეზო, ყანა და ბაღჩა ისეთივე იციან, როგორც გურიაში. ქვედა აქარელი მისდევს ხენა-თესვას, თესავს უმეტესათ სიმინდს, მოჰყავს აგრეთვე თამბაქოც. ზედა აქარელი კი საქონლის მოშენებით ირჩენს თავს. მისდევენ აგრეთვე მეფუტკრეობას და ხილის გაშენებას. აქაური ვაშლი და მსხალი იშვიათი გემოვნებისა და სურნელების არის. საზოგადოთ უნდა ვთქვათ, რომ აქარელი მაინც და მაინც დიდი ბეჯითი არ არის. მშვენიერსა და ნაყოფის უზნავთ მომცემ ბუნებას, მცხოვრებნი გაუზარმაცებია. კაცებზე უფრო ქალები მუშაობენ, ქალები თოხით მუშაობასაც არ თაკილობენ. კაცებს ძლიერ უყვართ ყავახანებში დროს გატარება, მასლაათი და ბანქო-ნარდის თამაში. აქარელი დიდი მოყვარულია იარაღის და მას არას ოდეს არ იშორებს. ძველი ჩვეულება „სისხლის აღება“ აქარაში ხშირი მოვლენაა. 12-15 წლის ქაბუკი აქარელი ნიშანში მშვენიერი მსროლელია. აქარელი სტუმართ მოყვარეობით განთქმულია. იშვიათია ისეთი აქარელი, რომელსაც არ შეეძლოს 5-10 სტუმრის მიღება და სუფთა ზეწარ გადაფარებულ ლოგინში სტუმრის საკუთრათ მოსვენება. ამაში აქარელი საქართველოს ყველა კუთხის მცხოვრებს სჯობნის. წერა-კითხვას აქარელი ქალ-ვაჟი ერთათ სწავლობს ჯამეს (მუსულმანთა სალოცავი სახლი) სკოლებში. მასწავლებელია ხოჯა (მღვდელი), რომელიც ასწავ-

ლის ოსმალურ და არაბულ კითხვას. ამ უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში მთავრობამ აქარის ზოგიერთ სოფლებში გახსნა სასოფლო სკოლები. ამ სკოლებში აქარელმა ყმაწვილებმა რუსული წერა-კითხვის შესწავლის ნიჭი გამოიჩინეს. ამ ბოლო დროს აქარლებმა მთავრობას სთხოვეს ქართველი მასწავლებლები დაგვინიშნეთ და ჩვენ შევიღებს ქართული წერა-კითხვა ასწავლეთო. აქარელის რამოდენიმე ყმაწვილი გიმნაზიებში და სამოქალაქო სკოლებშიაც სწავლობენ.

აქარლებს სწამთ, რომ ისინი ქართველების სამეფოს მცხოვრებნი იყვნენ, ძველს ნაშთებს, ეკლესიის ნანგრევებს და ხიდებს თამარ მეფეს აწერენ. აქარაში ორი სავაჭრო დაბაა—ქედა და ხულო.

აპ. წულაძე.

ო მ ი.

(ბიძის ჟღერის ნახმობი)

III.

ეორე დილას დედამ გამომადგინა. თვალეზი ნამტირალევი ჰქონდა, მამაც ჩვეულებრივ არ იღიმებოდა ფერ მიხდილი იყო და თითქოს სახე დანაოქებოდა, უთუოდ დიდი ნაღველი აწუხებდა. მინდოდა მივფერებოდი და იქნება ამით სახეზე ღიმილი გამომე-

წვია, მაგრამ ვგრძნობდი, რომ ჩემთვის არა სკალოდათ.

ისინი ისევ მეორე ოთახში ჩაიკეტნენ, უთუოდ ისევ გუშინდელ ამბავზე ლაპარაკობდნ და არ უნდოდათ, რომ მე გამეგონა.

თუმცა დიდი სურვილი მქონდა ყველაფერი გამეგონა, მაგრამ ჩემმა ზრდილობამ ეხლაც არ მიღალატა და გასაღების ქუქრუტანას ყური არ მივაღე.

მამამ ჩემი ძმა პავლე დაუძახა და როდესაც ის ოთახიდან გამოვიდა კარები ღია დარჩა.

ეხლა კი სრული უფლება მქონდა ყველაფერისთვის ყური დამეგლო.

— არა, არა, — იძახდა მამა, — ჩვენ უფლება არა გვაქვს პავლეს დაუშალოთ თავის ნებით ჯარში ჩაეწეროს, ეს იმისი მამაცური მისწრაფება.

- მაგრამ ის, რომ მარტო ჩვილმეტი წლისაა!
- რა უყოთ, თითქმის მოზრდილი ვაჟკაცია...
- რომ მოჰკლან? შეშინებული წამოიყვირა დედამ.
- შენ გინდა, რომ ის ლაჩარი იყოს?
- განა ყველა მამაკაცები მიდიან ომში?

- არა, მარტო ისინი ვინც გამოსადევი არიან, მე მსგავსებიც უნდა იყოს. ცეცხლი ვარ, თორემ შენ გგონია მე კი არ წავეილოდი?
- შენც ხომ ომი ისე გეჯავრება, როგორც მე!
- რასაკვირველია, მაგრამ რა ვქნათ? როდესაც სამშობლოს გაქირება მოეღოს, მაგაზე რაღა დროს ფიქრია.
- მერე ვანოც წასვლას მოინდომებს...
- ვანო ჯერ ბავშვია, ჩვენ ორივე ჯარში გამოსადევი არ ვართ.

დედა ტიროდა.

მამა ოთახში მძიმე ნაბიჯით წინ და უკან მიდი-მოდიოდა.

ბოლოს ორივენი ოთახიდან გამოვიდნენ. მე თავი მოვიკატუნე და თითქოს წიგნებში სურათებს ვათვალიერებდი და არაფერი გამიგონია.

ამ დღემაც ძალიან მოწყენილათ ჩაიარა. ყმაწვილი კაცები ქუჩაში დროშებით ჯგუფათ მიდიოდნენ. მე მითხრეს, რომ ისინი ჯარში მიდიან, ძალიან ვწუხდი, რომ არც ერთ იმათგანს ბრკევიალა ტანისამოსი არ ეცვა და მარტო ქულებზე და გულზე ნიშნები ჰქონდათ.

დრო გამოშვებით „ვაშას“ ყვიროდნენ და ყველა სახლებიდანაც უპასუხებდნენ.

როცა გზაზე ამ მეომრებს ვინმე ნაცნობი შეხვდებოდათ ემშვიდობებოდნენ.

ეს სანახაობა ძალიან მძიმე შთაბეჭდილებას ახდენდა. მე ბაღში გავიქეცი, მაგრამ ლიუსი არ მოვიდა და მარტო ფილოს საზოგადოებით უნდა დავკმაყოფილებულიყავ. ფილოც კი თამაშობის გუნებაზე არ იყო. ვნახე რომ დედა რაღაცას ალაგებდა. ეს ჩალაგება იმას ნიშნავდა, რომ სახლიდან ვინმე მიემგზავრება.

მე ისევ სახლში დავბრუნდი და შევიტყე, რომ მამაც არაჩვეულებრივ შინ იყო და სამსახურში არ წასულიყო.

— მამა, შენ დღეს თავისუფალი ხარ? დათხოვნილი ხარ?

— დათხოვნილი? ჰო... ომიანობის გამო

— ხვალ?

— ხვალაც და ზევაც, ომის დროს ყველანი ომით არიან გართულნი და არა სხვა საქმეებით.

ქართული
საბჭოთაო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო

— მაშ ომიანობის დროს ჯამაგირს უსამსახუროთ ვაძლევინებენ?
ვენ?..

— სულელო! რა უნდა მისცენ!

თუმცა მართლა სულელი ვიყავი, მაგრამ ეს კი კარგათ მესმოდა, რომ უფულოთ მიძღარი, ჩაცმულ დახურული და კეთილი ცხოვრება შეუძლებელი იყო და იქნება მშვიდ მწყურვალე სიცივეში გარეთ დარჩენა მოგველოდა. ეს საშინელება!

— მამა...

— რა?

— მაშ ჩვენ ღარიბები ვიქნებით?

— ვინ იცის!

პაველემ შემოვიდა და ჩემი ნაღვლიანი თიქრები შესწყდა.

— აბა, საქმე როგორაა? ჰკითხა მამამ

— დედა ზევითაა, ეხლავე გაათავებს ჩალაგებას...

მამამ საათი ამოიღო

— მე სადგურამდინ გავაცილებ — უთხრა მან, რამდენიც უფრო მალე წახვალ უკეთესია... გესმის... დედა აუცილებელს დაემორჩილა, მაგრამ უნდა შევიბრალოთ, რამდენიც უფრო მალე გამოეთხოვები უკეთესია... შენც სიმხნევე გმართებს...

ბოლოს მე მომიბრუნდა და სთქვა:

— პაველე, ძმას გამოეთხოვე.

პაველემ ისე მაგრა მაკოცა, რომ ამისთანა კოცნა ჯერ არ მახსოვდა.

— მიღიხარ?

— ჰო.

— ომში?

— ჰო.

— არ შეიძლება მეც შენთან წამოვიდე?

— შენ ჯერ ძალიან პატარა ხარ.

— მე ძალიან მინდა.

— გეყოფა — სთქვა მამამ, ეხლა სისულელის ლაპარაკის დრო არ არის, წადი ბაღში და მინამ არ დაგიძახებენ არ დაბრუნდე.

— ეს არის, ეხლა იქილამ მოვდივარ!

— მე რა გითხარი!

--- მამა!

— გაიგონე რასაც გეუბნებიან!

ამ ომმა საშინელი ცუდი გავლენა იქონია მამაზე!

მე ძალიან შეურაცყოფილი ვიყავი, ისე პატარათ მთვლი-
დნენ, რომ ძმის გაცილების ნებასაც არ მაძლევდნენ. მე ბა-
ლის მიყრუებულ კუთხეში წავედი და გადავსწყვიტე, რომ
აღარ დავბრუნდები სახლში, სანამ არ მომნახამენ.

საწყალი ფილო ჩემზე უფრო სუსტი ფილოსოფოსი იყო.
იმის სახლიდამ გამოვდება ძნელი იყო. ხშირათ მოხურულ კა-
რებთან მიბოღა, წკმუტუნობდა. სახლიდამ რაღაც საოცარი
ხმაურობა მესმოდა და ტანში ჭრუანტელს მივლიდა. რამდენ-
ჯერმე გავიგონე, რომ დედამ საშინლათ დაიკივლა და ისევ სი-
წუმე ჩამოვარდა.

ფილო სადღაც გაიქცა და მე მარტო დავრჩი ახალ ახალ
ომის, ამბებს ვიგონებდი, ძველები არ მაკმაყოფილებდა. ბოლოს
დამიძახეს და როგორც კი შეჭფეროდა ჩემს შეურაცყოფილ
თავმოყვარეობას დაღვრემილი და ამაყათ სახლში შევედი. სუ-
ფრაზე მარტო ოთხი თეფში იდგა. ამ ცვლილებამ ისე შემა-
წუხა, რომ ჭამის მადა დამეკარგა.

— პავლე როდის დაბრუნდება? ვიკითხე მე

— როცა ომი გათავდება.

— ომი როდის გათავდება?

— არ ვიცი.

დედამ თვალეზე ცხვირსახოცი მიიღო და მამამ გაჯავრე-
ბული დამიყვირა:

— სისულელეს ნუ ლაპარაკობ.

— როგორ? განა ესეც სისულელეა!

მე მინდოდა დამემტკიცებინა, რომ მეც საქმეზე ლაპარაკი
შემიძლია და გავავრძელებ.

— მამა...

-- კიდევ.

— არა, მე სისულელეს არ ვამბობ! თუ ვინცოდაა პავ-
ლე გაიმარჯვებს ლენერლობას მისცემენ? მაღალ ყელიან წაღე-
ბში გამოაწყობილი და ქულზე მრავალი ფრთები გარქობილი...
ეჩქარობდი ჩემი კითხვა დამემთავრებინა...

— გაჩუმდები თუ არა?

— მამა!

სწორეთ საშინელება! არავინ ყურს არ მიგდებდა. მამა ჯავრობდა, ვანო მაგიდის ქვეშ მუჯღუგუნებს მარტყამდა, რომ გაეჩუმებულვიყავ. დედა, რომელიც ყოველთვის ცდილობდა, რომ ჩემთვის არავის არ ეწყენინებინა, ყურადღებას არ მაქცევდა. მე ვგრძნობდი, რომ იმდენი შეურაცყოფისათვის უნდა ავტირებულვიყავ, მაგრამ სრულებით არ მეტირებოდა და ცრემლების გამოწვევა ძალიან ძნელი იყო. მაინც მოვახერხე და დავიწყე ტირილი

— რას ტირი, ვაჟბატონო? — სასტიკათ მითხრა მამამ, შენ ხომ იცი, რომ ღრეჯა-ტირილი არ მიყვარს.

მე სიტყვა „ვაჟბატონო“ ძალიან არ მომწონდა, მეშინოდა. მამა ამ სიტყვას, როცა ძალიან გაჯავრებული იყო, მაშინ ხმარობდა.

მე, დავმშვიდდი, თავი ჩავლუნე და ჩემს ბედს დავემორჩილე. ბოლოს მიბრძანეს დასაძინებლათ წავსულიყავ.

კიდევ! არა, მე ვგრძნობ ომიანობა მე სიკეთეს არ დამაყრის.

IV

სამმა კვირამ გაიარა რაც პავლე ომში წავიდა. საშინელი მოწყენილობა იყო. საიმისო არაფერი არ მომხდარა, მაგრამ ყველა დაღვრემილი დაიარებოდა. მეც ამ ომის მოლოდინში არაფერს არ ვაკეთებდი.

ყოველ დღილაზე გამოღვიძებაზე ვკითხულობდი.

— დღეს ომს დავინახამთ?

— არა.

— მაშ ომი საიდანა სჩანს?

— აქედამ ძალიან მოშორებით არის.

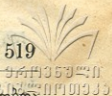
— აქ, ჩვენსას ომი იქნება?

— ღმერთი მოწყალეა, ჩვენ ავცდებმა.

— არ შეიძლება, რომ ცოტათი მაინც დავინახო ომი?

— რა სისულელეა!

თურმე ყველაფერი, რასაც კი მე ამ უკანასკნელათ ვლაპარაკობდი სულ სისულელე იყო. თუმცა კი მე არ ვეთანხმებოდი, მაგრამ ამის შესახებ სჯას ვერ ვებდავდი უფრო იმი-

ტომ, რომ ამ ჩემ მოუთმენლობას არავინ არ თანაუგრძნობდა. არა თუ ჩვენსა, მთელს ქალაქში მწუხარებას გრძნობდნენ. თუ ჩვენსა ვინმე მოვიდოდა, ან გზაში შეხვდებოდიოთ ყველა ერთი ხმით გაიძახოდა:

-- ღმერთო, რა უბედურებაა! რა განსაცდელია!

ვაკრები ჩიოდნენ, რომ მყიდველი არავინ არის და საქონლის გამოფენა არა ღირს

დედა რაც კი რამ უსაქიროესი იყო იმას ყიდულობდა. ტკბილეულობა თვალით აღარ დაგვიანახია. ჩემი ხავერდის კურტკა, რომელიც წინათ შეუკვეთეს, შეუკერავი დარჩა. მერე როგორ შეეხაროდი იმას!

ლიუსის სწორეთ იმნაირი ხავერდის კაბა ეცვა, მეც მინდოდა თავი გამოემჩინა: წითელი წინდები ჩამეცვა, თავზე ნაცრის ფერი ქული დამეხურა, ხავერდის კურტკა ჩამეცვა და იმასთან ისე წავსულვიყავ.

დედამ მითხრა, რომ ომიანობის დროს არავინ ახალ ტანისამოსს არ იკერავს, ამას გარდა ფული სადა გვაქვს რომ მივცეთ. მკერავსაც ასე გამოუცხადეთ.

იმას არც კი გაუკვირდა:

— მე დარწმუნებული ვიყავი. — სთქვა მან, ეხლა ტანისამოსზე და მორათულობაზე კინლა ფიქრობს. მე საკერავი თითქმის აღარა მაქვს, ეხლა ვიგრძნე თუ რა ყოფილა უფულობა.

მსუნავი არას დროს არ ცყოფილვარ, ამასთანავი გავონილი მქონდა, რომ ვაქს მსუნავობა არ შეფერის, მაგრამუთუოდ როგორც შენ, მეც საყვარელი საქმეები მქონდა. ჩემთვის ძალიან ძნელი ასატანი იყო სადილი უტკბილეულოთ, გულგრილათ ვერ მოვიგონებდი ნაღებიან ყავას. დედა იძახდა, რომ მამა ისე ცოტა ჯამავირს იღებს, რომ საქმელ სასმელზე ძლივს გვეყოფნის. საქმელთან ერთად ყოველი სიამოვნებაც მოგვესპო!

ჩვენ ქალაქში ბაზრობის დროს ფარდულებს და ფანჩატურებს აქა იქ აშენებდნენ. ცირკის განცხადებები იყო ხოლმე გამოკრული, ზედ დახატული იყო ლომები, მშვენიერი ცხენები, რომელნიც რგოლებში გაბტოდნენ, მორთული და სახე თეთრათ შეღებილი მასხრები წოწოლა ქუდებით თავზე, კიბე-

ზე იდგნენ და ქიანურს უკრავდნენ. თუ ქვეიანათ ვეჭვენდნენ, ხოლომე ყველაფერს მიჰვენებდნენ. ეხლა ყველაფერს მოკლებული ვარ!

ცირკი, ფანჯატურები, განცხადებები სადღაც დაილუპა;

— დედილო, ბაზრობა იქნება? ვკითხავდი მე.

— წრეულს აღარ იქნება.

— რატომ!

— ჩემო, საყვარელო, ოპია!

კიდევ ომის ბრალია. ეხლა კი მესმოდა, რომ ომს ბევრი უსიამოვნო თვისებები ჰქონია.

როგორც წინათ ვთქვი მამა სამსახურში არ დაიარებოდა. მე და ის ყოველ დღე სადგურზე დავიარებოდით ამბების შესატყობათ, იქ აუარებელი ხალხი ტრიალებდა, ზოგი მიდიოდა, ზოგი მოდიოდა, მომვლელებს ამბავს ჰკითხავდნენ. მე არაფერი არ მესმოდა და მთელი ჩემი ყურადღება ორთქმავალზე იყო მიპყრობილი. მამა ორთქმავალის შესახებ ბევრს ამბობდა და მეც გაკვირვებული შევსცქეროდი, რომ როგორც აღამიანი, ისე მოძრაობდა. ამ სიამოვნებამაც დიდხანს არ გასტანა. ერთხელ სადგურზე მივედით და სულ ცარიელი იყო, არც ხალხი და არც მატარებელი.

— მიმოსვლა შეწყვეტილია! — სთქვეს. — მტერმა გზა დაიკავა და რკინები აჰყარა.

— მამა, მატარებელი არ მოვა?

— არა.

— მამა, მაშ მგზავრები რას იზამენ?

— აღარ იქნებიან.

— აქ აღარავინ არ მოვა?

— არა.

— არას დროს?

— მინამ ომი გათავდება.

— მაშ პავლე რას იზამს? — მე ძალიან შევწუხდი და მეშინოდა, მაგრამ მამას ვერ გაუბედე მეკითხა, პავლე როგორ დაბრუნდება, იმაზე ხმის ამოღება ყველას ძალიან ეძნელებოდა.

ლიუსის ძალიან იშვიათათ ვხედავდი, ბაღში თითქმის არც კი გამოდიოდა, იმის ძმაც ომში წავიდა და მარტო ის და დედა დარჩნენ. მამა დიდი ხანია აღარა ჰყავდა.

ლიუსი ჩათქვრებული იყო, ხელში ტილოს ნაქერი ეჭირა და არღვედა.

— რას აკეთებ? ვკითხე მე ერთხელ.

— კორპის, — მიპასუხა მან და მთელ გორგალ ნარღვევ ძაფზე მიმიოთოთა

— ეგ რა თამაშობაა?

— ეგ სრულეებით თამაშობა არ არის.

— შენ მოგწონს?

— სრულეებითაც არ მომწონს.

— მაშ რათ არღვევ?

— იმიტომ რიამ საჭიროა.

— ვისთვის?

— დაქრილებისათვის! რა სულელი ხარ! კორპის დაქრილებს იარებზე ადებენ და ისე უხვევენ. ისე ბევრი სჭირიათ, რომ რაც უნდა ბევრი იყოს არც-კი ყოფნისთ!

ლიუსიმ ტილოს ნაქერი გამომიშვირა, როგორც ეტყობა თან ბევრი ჰქონდა.

— გინდა გასწავლო დარღვევა? ძნელი არ არის... მხოლოდ ფრთხილათ გამოაძრე ძაფი.

— ეგ ლა მაკლია!... ნაწყენის ხმით წამოვიყვირე.

ჯერ სულელს დამიძახებენ და მერე ქალის საქმეს მომაჩეჩებენ, მე სამხედრო კაცი ვარ!

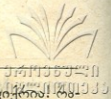
— ვინა გგონივარ განა? ვკითხე მე მედიდურათ.

— ერთი უყურე ამას! აი რას გეტყვი, — მითხრა მან: მე შენი სულელური ღორბტობა მომწყინდა! ანუ შენ გგონია, რომ შენი ჩლონგი ხმლის ტრიალი სჯობია ჩემს საქმეს?

მე გავვანჩხლდი.

— ბიჭი ვარ, ჩემი საქმე ომში ბრძოლაა... განა ჩემი ბრალია, რომ ნამდვილ ხმაღს არ მაძღვევენ? როცა გავიზრდები, მაშინ ნამდვილი ხმაღიც და მუნდირიც მექნება! აი მაშინ შენ ვეღარ დამკინებ და ჩვარს აღარ მომაჩეჩებ საწყწათ!

— შენი ნება იყო, გულ გრილათ მიპასუხა მან და თავის საქმეს ბეჯითათ შეუდგა. — მე გგონია, რომ როდესაც შენ საღდათი იქნები და დაგჭირიან ერთი ბეწვა კორპიც ძალიან გავახარებს.

— თუ დამქრიან? — მართლა, მაგაზე არც კი მიფიქრობ! რასაკვირველია ვიცი, რომ დაქრილები არიან, სურათებზეც არის დახატული, მაგრამ მაგისთანა უსიამოვნო საქმეზე ფიქრი არ მიყვარს. — რათ უნდა ვიყო დაქრილი? მე მინდა მარტო გავიმარჯვო!

ტანში ჟრუანტელმა დამიარა, მაგრამ როგორც მამაცმა ვაჟაკმა, ჩემი შიში არ შევამჩნევინე და ხმა მალლა სტვენა დავიწყე.

როცა სახლში დავბრუნდი, დედ-მამა ქარტას ჩასცქეროდნენ, რომელზედაც მამა და ვანო ჩვენი ჯარის მოძრაობას ქინძისთავებით ნიშნავდნენ.

— ჩვენკენ მოდიანი სთქვა მამამ.

— ღმერთო ჩემო! განა ჩვენამდი მოალწევენ!

— ვინ იცის? ჩვენებს ბედი არა აქვთ, ყველგან ამარცხებენ! წინად შემუშავებული გეგმა სულ შესცვალეს... ვინ მოიფიქრებდა, რომ აქამდინაც მოალწევდნენ, აი სრულებით ახლოს არიან.

ომი ახლოვდება! ლიუსის ნალაპარაკევის შემდეგ აღტაცებაში აღარ მოვდიოდი, მართლა რომ მოვიდნენ, დაგვქრან ან დაგვხოცონ?

მე მაინც ჩემი შიში არავისთვის არ მინდოდა გამეზიარებინა და მარტო ცნობები შემეკრიბა.

— დედილო, დავიწყე მე გულგრილათ, შენ იცი, რა არის კორპი? მართალია, რომ ჯარისთვის ბევრია საჭირო? ლიუსი ამბობს.

— რასაკვირველია რომ ბევრი სჭირიათ!.. მეც ვაკეთებ კორპის და ყველანი, დედამ მთელი კალათა სავსე დარღვეული ტილო მაჩვენა, რამდენიმე დღეა რაც მუშაობდა და მე კი ყურადღებას არ ვაქცევდი, მეგონა, რომ ჩვეულებრივ საკერავს აკეთებს.

— დედა, დაქრილები ბევრი იქნებიან?

— უეჭველია!...

— დედა, რამდენი?

— ბევრი, ბევრი, ძალიან ბევრი.

— მოკლულები?

— იმდენივე

კიდევ ბევრი რამ უნდა მეკითხა, მაგრამ დედამ არ თავებინა ხელში ამიყვანა, გულში მაგრა ჩამიკრა და ყურში ჩამიხურჩულა:

— თუ გინდა რომ კარგი ბიჭი იყო, ნუ დაგავიწყდება, რომ როცა ლოცულობ, ღმერთს შეავედრე, რომ პავლე არ დასქრან ან არ მოჰკლან.

დედას ხმა უკანკალებდა. რასაკვირველია მე დავპირდი და ჩემ სიტყვას კიდევ ვასრულებდი.

ბევრი ფიქრი დამქირდა. თუმცა წიგნები ბევრი მქონდა გადათვლიერებული, მაგრამ ომის სავსებითი წარმოდგენა არა მქონდა შეგნებული.

V.

ბოლოს ჩემ სასურველს მივალწიე, თუმცა კი ძალიან დიდ ხანს მალოდინა. ეს იყო საუზმის შემდეგ, 12 საათზე.

მამამ სადღაც წასვლა დააპირა, მაგრამ ისევ უკან შემობრუნდა.

— ბოლიანი! — სთქვა მან. სალდათები მოვიდნენ. საღამოზე მთელი ჯარი აქ იქნება.

მე ფანჯარას მივარდი, რომ სალდათები დამენახა, მაგრამ ქუჩა ცარიელი იყო. მხოლოდ შორიდან ლოროტოტოს ხმა და დაფის დაკვრა მოისმა.

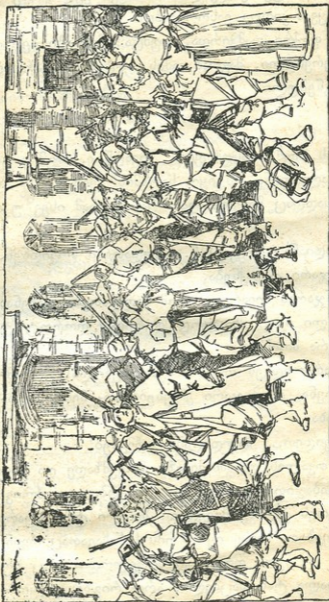
ვერ წარმოიდგენ თუ რა მემართებოდა! მაგრამ ვერ გავბედე მეთხოვნა, რომ ჯარი ეჩვენებინათ- ჩემდა ბედათ თითონ მამამ დამიძახა.

— წავიდეთ... სალდათებს გიჩვენებ!

ერთი თვალის დახამხამებაზე მოვემზადე და წავედით მამა ჩქარის ნაბაჯით მიდიოდა და მე სირბილით ძლივს ვასწრობდი უმთავრეს ქუჩაზე მივედით. მთელი ტროტუარები ცნობის მოყვარეებით სავსე იყო რის სანახავათაც ჩვენ მოვედით ისე ლამაზი არ იყო, როგორც მოველოდი. არც მუსიკა იყო, არც ბრჭყვიალა ტანთსაცმელი, არც რიგზე დაწყობილი რაზმები. სალდათებიც არეულ-დარეული მიდიოდნენ და თოფები მიჰქონდათ. ცხენოსნები ოქრომკედით არ იყვნენ მორთულნი და ქულებზე ფრთები არა ჰქონდათ, ყველას გრძელი მუქი ფერის დაგლეჯილი და დაქულებილი, ტალახში ამოსვრილი

მოსახურავები ეცვათ და ზურგზე მძიმე ჩანთები ეკიდათ. ყველანი დაქანცულები იყვნენ, ძლივს ფეხებს მიათრევდნენ. ბევრს დაჭრილს შეხვეულ იარებიდამ სისხლი სდიოდათ. ყოველ ნაბიჯზე ჩერდებოდნენ დასასვენებლათ. ხალხს სახლებიდან ღვინო, პური და ხორცი გამოჰქონდათ. ღვინოს უცბათ გადაჰკრავდნენ, საქმელს კი ჩანთაში ინახამდნენ.

- მამა, ბრძოლა იქნება? ვკითხამდი მე.
- ჰო.
- როდის?.. სად?..

— არ ვიცის იქნება მალე .. სულ მალე...

— ეს სალდათები იბრძოდნენ?

— მთელი დღეები.

— იმარჯვებდნენ?

— არა.

— რატომ?

— იმიტომ რომ მტერი უფრო ძრიელი და მრავალი იყო.

— რატომ ჩვენები არ იყვნენ? .

— ოჰ ღმერთო ჩემო, გასუმდი..

ეს რა ამბავია. ჩვენებმა ბრძოლა წააგეს? დამარცხებული ხომ მარტო მტერი უნდა იყოს? არ ვიცოდი რა მეფიქრა.

ჯარის შემდეგ საავათმყოფო ეტლები მოდიოდნენ. დაქანცულ ცხენებს მათრახებით ძლივს რეკავდნენ, შიგ მძიმე დაქრილები ცარიელ თივაზე და ქუჩყიან ტილოს ქვეშ იწვნენ. ხალხი იმათ გარს ეხვეოდნენ, ცდილობდნენ ეშველათ და შიგ ეტლში ჩაეხედათ

მე გამეხარდა, როცა მამან ხალხს თავი დაახწია და სახლში წამოვედით. რომ არ შემრცხვენოდა მე უფრო ადრე ესთხოვედი მამას დაბრუნებას.

— წავიდეთ ჩქარა,— მითხრა მან. ეს რაზმი მარტო ქალაქზე გაივლის და მეორე კი აქ დარჩება, უნდა იმათთვის ბინა მოვამზადოთ.

— ა! ა! სალდათები ჩვენ სახლში მოვლენ! მე გამოვცოცხლდი, ისინი უთუოდ ნამდვილი სალდათები იქნებიან, მორთულები და მხიარულები. როგორც კი დავბრუნდი, თავიდანმ ფეხამდინ შევიარაღდი, რომ ღირსეულათ სამხედრო ხალხს დავხვედროდი, მეტადრე ეხლა როდესაც მთელი ქალაქი ჯარით სავსეა. მე მოვალეთ ვრაცხდი ჩემ თავს შევიარაღებულ ვიყავ, ჩემი აბჯართ საცვაი ძალიან მდიდარი იყო, რადგან ყველანი რაკი ჩემ მისწრაფებას ხედავდნენ აუარებელ სამხედრო სათამაშოებს მაჩუქებდნენ ხოლმე.

მე ჩავიცვი აბჯარი და ჩაჩქანი; ავიღე მასრების ჩანთა, ხმალი და მხრებზე ეპოლეტები გავიკეთე, რომელიც დედამ ყვითელი დაზლისა მომიქსოვა და ოქრომკედის ძაფით მოქარგა, ქამარში პროპკის რევოლვერი გავიჩუქე, ხელში შუბიანი თოფი წითელ ყაითან მობმული დავიჭირე. მე მეგონა რომ, როცა ჩვენი.

სტუმრები ასე გამოწყობილს დამინახავდნენ გაუკვირდებოდათ და იამებოდათ.

სტუმრებმა დიდხანს მალოდინეს, არ ვიცოდი რა მექნა, მოთმინება მელეოდა. უცბათ შორიდან ყვირილი მომესმა.

— აი, მოდიან! ყვიროდნენ ქუჩაში.

საღდათები გროვა, გროვით მოდიოდნენ და სახლებში ბინავდებოდნენ, ჩვენსა ხუთი კაცი მოვიდა. რა საცოდავები და დაქანცულები იყვნენ, ჩემის ჰაზრით იმათზე უფრო უარესი, რომელიც დილას მე და მამამ ვნახეთ. აბა—რა დაგიმალლოთ, საშინელი მძიმე სუნი უდიოდათ. უნდა გენახა, როგორ დაეწაფნენ წყალს, რომელიც დედამ მოამზადა, რომ იარები დაეებანათ. თითქმის ყველანი დაქრილები იყვნენ.

დედა ხან ერთსა და ხან მეორეს დაგლეჯილ ტანისამოსის გახდას შევლოდა, უწმენდა, რომლის დაკერება შეიძლებოდა უკერებდა, იარებს ურეცხდა და უხვევდა.

საწყალ საღდათებს ძალიან სტყვენოდათ და ბოდის იხდიდნენ.

— უკაცრავათ, ქალბატონო, ეხლა მორთულობისთვის სადა გვცალიან... დედა იღიმებოდა.

— რას მიბრძანებთ, ღმერთო ჩემო! ომიანობის დროა... ეუბნებოდა დედა.

პავლეს რაზმის ამბავი არ იცოდნენ, ისინი მიდიოდნენ სადაც გზავნიდნენ და რასაც უბრძანებდნენ იმას აკეთებდნენ. მარტო ის იცოდნენ რაც მათ რაზმს შეეხებოდა. მე კარგა მესმოდა, რომ დედა იმათ დანახვაზე, პავლეს ამბავი აწუხებდა, სად არის, რა დაემართა, მოუვლის ვინმე იმასაც ისე, როგორც ეს ამ საცოდავებს უფლის,

— საცოდავები, საწყლები! იმეორებდა დედა.

სამზარეულოში იმათ ფარაჯებს აშრობდნენ და ისეთი სიმკრალე იდგა, რომ აღამიანი და დანივრჩებოდა:

მოსამსახურე დედაკაცი, რომელსაც საქმრო ომში ჰყავდა ოხრავდა და ხვნეშდა, მოსთქვამდა აცხვინებდა.

— ჩხ, ჩხ, ჩემო მტრედებო! საცოდავებო! ჩხ! ისმოდა პლიტის ახლოს.

მამამ საღდათები სუფრაზე დასვა და საკმლით საესე საინები წინ დაუდგა. უნდა გენახა თუ რა ხარბათ და სიამოვნე-

ბით შეექცეოდნენ. არც იმ დღეს, არც წინა დღეებში იმათ პირში ლუკმა არ ჩასულა. ყოველ დღე ბრძოლა იყო. საკმლის მოხარშვა შეუძლებელი გაუხდათ, პირდაპირ ქვაბებში მტრის ყუმბარები სცივოდა.

პირველში ძალიან ცუდ გუნებაზე იყვნენ, ანჩხლობდნენ, დაღვრემილები ისხდნენ. როცა ცოტათი დაისვენეს და კუჭი გაიძღეს გამხიარულდნენ და ალაპარაკდნენ.

მე ძალიან გულნაკლული ვიყავი, რომ არავინ ყურადღება არ მომაქცია და ჩემი მორთულობა არ შეამჩნია. ბოლოს სადილის უკან ერთმა სალდათმა, რომელიც ჩიბუხში თუთუნს ჰყრიდა, შემომხედა და წაიბუტბუტა:

— აა, შენც ჩვენიანი ხარ, პატარა ბიჭო?

მე სახე გამიბრწყინდა. „ჩვენიანი“ რა სასიამოვნო სიტყვა იყო!

— ითამაშე, მინამ გეთამაშება, შემდეგ ნახამ, როგორი გასართობია...

მე თავი ჩავლუნე: ესენიც პატარათა მთვლიდნენ!

საღდათებმა ომიანობის ამბები დაიწყეს. ისინი გულ-წრფელათ, უბრალოთ ლაპარაკობდნენ, არ ჩიოდნენ. რა უყოთ? ჩვენი სიცოცხლე ძაფზე ეკიდა, ერთი წუთი მოსვენება არა ვგქონდა, დაქანცულები, მშივრები, — სულ გასწი წინ და წინ! ჩვენიანებს, რომელიც მარტოკა სახლში დავტოვეთ და უჩვენოთ ცხოვრება ეძნელებოდათ, სულ ვშორდებოდით და ვშორდებოდით! საღდათები ცდილობდნენ მხნეთ ელაპარაკნათ და ოხუნჯობდნენ კიდევ, რომ არ შემჩნევოდათ გამწარება, მოწყენილობა, მაგრამ იმათ სიტყვებში საყვედური გამოისმოდა იმის შესახებ, ვინც ეს ალიაქოთი ასტეხა და ამ გაჯირვებაში ჩააგდო ისინი. სამი დღე და ღამე თვალი არ მოუხუჭნიათ, გამუდმებული წვიმის ქვეშ და ქაობებში ეყარნენ. მე შევამჩნიე თვალებს ძლივს ახელდნენ და თავს ველარ იმაგრებდნენ, უთუოდ მამამაც შეამჩნია.

— წადით ეხლა მოისვენეთ, თქვენ ღირსნი ხართ დაისვენოთ. უთხრა მან, — ძილი გაგამხნევებთ.

— მაგაზე უარს ვერ ვიტყვით, — უპასუხეს მხიარულათ საღდათებმა და გაემართნენ თავიანთ ლეიბებმისკენ, რომელიც

იატაკზე გაეშალათ, რაც ომი დაიწყო საწყლებს ღორგინში წოლა არ ღირსებით.

ჩვენ ზემო სართულში ავედით, რომ იმათვეინ ხელი არ შეგვეშალა. დიდმა ხანმა არ გაიარა, რომ ღორგოტოს და დაფის ხმა მოისმა. ეს ნიშანი იყო გალაშქრებისა. ატყდა საშინელი ხმაურობა, ყვირილი, კარების და ფანჯრების რახა რუხი.

ჩვენი სალდათებიც წამოცვივდნენ, საჩქაროთ ტანთ-იკვავდნენ და ჩანთებს იკეთებდნენ.

— რა ამბავია? საქმე რაშია?

— რა ვიცი! ჩოჩქოლი ასტყდა... ახალი ბრძანებაა... იქნება კიდევ გზას უნდა გაუდგეთ.

მე რომ ამით ადგილას ვყოფილიყავ?! მაგრამ ისინი არა ჩიოდნენ, საჩქაროთ მადლობას იხდიდნენ, ემშვიდებოდნენ სახლის პატრონებს და ქუჩაში გადიოდნენ, სადაც განუწყვეტლივ ღორგოტო უკრავდა. მხოლოდ ერთმა ყველაზე უფრო ყმაწვილმა ღონე ვერ მოიკრიფა და დროც ვერ მოემზადა. ფერ მიხდილს ძილისთვის თავი ვერ დაეძლია, გული მისდიოდა იღუნებოდა, რომ ჩანთა შეეკრა.

— მალე, მალე! აჩქარებდა მამა და თან შეელოდა.

ის წავიდა, თავს ვერ იმაგრებდა, ბარბაცებდა.

— ნეტავი კი არ ჩამორჩეს!

— მამა, განა დასჯიან?

მამამ მანიშნა... ჰო, სალდათებსა სჯიან.

ჩემი სამხედრო სამსახურის გატაცება თან და თან ქრებოდა! უნდა გამოგიტყდე, რომ ამ ღამის ჩოჩქოლმა ძალიან შემეშინა

— დედა, დედა, დღეს ხომ ბრძოლა არ იქნება? — ვკითხამდი მე.

— არა, არა.

— მე ომი არ მინდა!

— ვაჩუმიდი, სულელო...

გათენებამდინ თვალი არ მომიხუტავს. თვალწინ საცოდავი სალდათები მიდგნენ და მათი შინაგანი ღორგოტოს ყვირილი შესმოდა. ძილში ვინ კალებდი, ვინაა კი ძალიან მიხაროდა, რომ სალდათი არა იყო!

შემდეგ იქნება
მხოლოდ

ეკ. მეს—ისა.

Открыта подписка на 1915 годъ

НА ГАЗЕТУ

„Закавказская Рѣчь“

(Годъ изданія шестой).

Подписная цѣна

Съ доставкой на домъ:	Въ Тифлиси.	Въ провинціи.
Народъ	6 руб. — коп.	8 руб.
„ полгода	3 руб. 50 коп.	4 руб.—50 коп.
„ 3 мѣсяца	2 руб. — коп.	2 руб 25 коп.
„ 1 мѣсяць	— 75 коп.	— 75 коп.

Отдѣльный номеръ 5 коп.

АДРЕСЪ: Тифлиси, редакция газ. „Закавказская Рѣчь“, Дворцовая ул. д. Сараджева. Для телеграммъ: Тифлиси, „Закавказская Рѣчь“.
Редакторъ К. Тумановъ **Издатель** Э. З. Горделадзе.

თბილისის წიგნის მაღაზიებში და ავტორთან (თბილისი, ბარათანსკის ქუჩა, 6) ისყიდება:

Характеристики и воспоминанія

Ен. Г. М. Туманова.

სამი ნაწილი, ფასი თითო ნაწილისა—50 კ.

შინაარსი: გ. წერეთელი.—თ. დავ. ერისთავი.—ვ. ჩერქეზიშვილი.—ა. ხახანაშვილი.—ვ. პეტრიაშვილი.—ა. ყაზბეგი.—თ. რაფ. ერისთავი.—ნ. ბარათაშვილი.—თ. ვახტ. ორბელიანი.—ზ. ანტონოვი.—ლ. არდაზიანი.—ი. ნინოშვილი.—გ. სუნდუკიანცი.—ა. ცაგარელი.—თ. ილ. ჭავჭავაძე.—ქართული თეატრის ისტორიიდან.—რუსის და სომხის მწერლები და სხვა მოღვაწეები ჩვენში, და სხვ.

(10)

3/57

ქართული
ბიბლიოთეკა

ჯეჯილი

საუმაწვილო ნასატებიანი ჟურნალი

ოცდა მუცხა წელიწადი.

ჯეჯილი დაარსებულია 1890 წელს.

გამოვა 1915 წ. თვეში ერთხელ, ჟურნალში ორი განყოფილება, ზეცარებისათვის და მოსრდილთათვის.

ჟურნალი «ჯეჯილი» თბილისში ეღირება

4 მან., ქალაქ გურეთ (კავსახეთ) 5 მან.

ნახევარი წლით 3 მან., ცალკე ნომერი 40 კან.

ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში — «ჯეჯილის» რედაქციაში,

(არტილერიის ქუჩა, № 5.)

ფოსტის ადრესი: Въ тифлисъ въ Ред. Грузинскаго дѣтскаго
журнала „Джеджили“